

Fondată: 1998
Anul XX

ELANUL

Nr. 182
APRILIE
2017

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

PREOȚI DIN JUDEȚUL VASLUI URMĂRIȚI DE SECURITATE ÎN TIMPUL REGIMULUI COMUNIST

Nicolae IONESCU

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat anul 2017 drept Anul omagial al sfințelor icoane, al iconarilor și pictorilor bisericești, Anul comemorativ Justinian Patriarhul și al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului. În acest context favorabil, apărarea Bisericii Ortodoxe Române în timpul regimului communist este o temă generoasă și utilă, cu reverberații în societatea românească. Se știe că în ideologia comunistă - religia era inutilă și periculoasă pentru dezvoltarea personalității umane. Securitatea urmarea ca prin Biserica să nu se facă politică și combătea misticismul. Acest organism de represiune a regimului totalitar supraveghea buna funcționare a instituțiilor statului, inclusiv a Bisericii. Comuniștii urmăreau *ateizarea* societății. Mulți preoți au umplut închisorile comuniste de la Aiud, Pitești, Gherla, Botoșani, Jilava, Canal etc. În anii 50 fiii și soțiile preoților erau persecutați. După anii 60 - represiunea încetează a fi de masă, trecându-se la cea individuală.

Tactica pentru distrugerea bisericilor creștine care activau în România a diferit de la un caz la altul. Scopul urmărit era însă același: dezrădăcinarea credinței și impunerea ateismului materialist dialectic. Se știe, însă, că Biserica națională, numită de marele poet, M. Eminescu, "*mama spirituală a neamului*" a contribuit de-a lungul istoriei, alături de școală și armată la dezvoltarea conștiinței naționale

În cazul **Bisericii Ortodoxe Române**, majoritară și având statutul de biserică națională, a fost folosită *decapitarea*. Înălții ierarhi au fost înlocuiți („depuși din treaptă”), unii dintre ei murind în condiții suspecte, alții fiind arestați și primind „domiciliu obligatoriu” în mănăstiri. Noii aleși erau promovați pe criterii de obediență față de regim. Cât îi privește pe preoții de mir, se apreciază că, de-a lungul anilor, au fost arestați în jur de 2.000. În 1959, Securitatea și Departamentul de Stat pentru Culte au redus cu două treimi numărul mănăstirilor și al călugărilor, peste voia chiar a Patriarhului Iustinian, pe motiv că așezămintele monahicești ascundeau partizani din munți și elemente reacționare. Unele mănăstiri (Vladimirești) au fost evacuate prin forța armată. Tot în anii 1959-1960 au fost arestați sute de preoți acuzați că...”răspândesc misticismul, predică împotriva materialismului dialectic sau se opun orânduirii socialiste”! Cercurile de discuții au fost interzise, iar pentru descurajarea lor au fost fabricate procese politice („Rugul Aprins”). O organizație a laicului ortodox - „Oastea Domnului” - a fost distrusă, iar liderii arestați.

- continuare în pagina 18 -

BĂRLADUL ÎN CONTEXTUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

(IV.1)

Marcel PROCA

„Vouă, fiilor de țărani, care ați apărât cu brațul vostru pământul unde v-ați născut, unde ați crescut, vă spun eu, regele vostru, că pe lângă răsplata cea mare a izbânzii, ați câștigat totodată dreptul de a stăpâni într-o măsură mai largă pământul pe care v-ați luptat. Vi se va da pământ. Eu, regele vostru, voi fi întâiul a da pildă; vi se va da și o largă participare la treburile statului”

(proclamația regelui Ferdinand I,
din 23 martie/5 aprilie 1917)

Instrucția militară și situația învățământului. În anticamera războiului

Printre marile probleme ce se impuneau a fi rezolvate după Unirea Principatelor a fost și *organizarea armatei naționale române moderne*. În legătură cu locul și rolul viitoarei armate în cadrul statului român, cu structura și fizionomia ei a avut loc în acea perioadă un larg schimb de opinii și idei. Subliniind că „toată garanția independenței noastre naționale, păstrarea și respectarea dreptului și teritoriului nostru stau de azi în puterea și în mâna noastră”, o serie de publicații precum: „Curierul Principatelor Unite”, „Reforma”, „Anunțatorul român” subliniau pe diferite tonalități, dar în fapt reflectând același principiu ce viza reformarea armatei pe baze noi moderne, cu un caracter popular dictat de necesitățile de apărare a tânărului stat român.

- continuare în pagina 12 -

Colectivul
de redacție
vă urează
Paște Fericit !

Bârladul în antichitate (2)

Contribuții cu privire la identificarea unor dave și a fluviului Hierassus după Ptolemaeus

Gheorghe CLAPA

Apoi partea de miază-zi a acestei diviziuni își întrerupe cursul cu puțin înainte de vărsarea în Pont. Partea mai de la miază-noapte, care formează o baltă numită Thiagola, a cărei așezare este de $55^{\circ},40' - 47^{\circ},15'$ se varsă în Pont prin gura numită tot Thiagola sau Psilon, a cărei așezare este de $56^{\circ},15' - 47^{\circ}$. Partea mai de miază-zi a acelei de a doua diviziune se desparte și ea în două la poziția $55^{\circ},20' - 46^{\circ},45'$. Partea mai de miază-noapte a acestei despărțiri se varsă în Pont prin gura numită Boreică (Nordică), a cărei așezare are gradele $56^{\circ},20' - 46^{\circ},50'$, iar partea mai de miază-zi se desparte și ea în două la poziția 55° , iar partea mai de miază-zi se desparte și ea în două la poziția $55^{\circ},40' - 46^{\circ},30'$. Partea cea mai de miază-zi din această despărțitură se varsă în Pont, prin gura numită Naracion a cărei așezare este de $56^{\circ},10' - 46^{\circ},20'$. Partea mai de miază-noapte se desparte și ea în două la poziția $56^{\circ} - 46^{\circ},40'$. Partea mai de miază-noapte a acestei despărțiri se varsă prin gura Pseudostomas (cea falsă) a cărei așezare este $56^{\circ},15' - 46^{\circ},40'$. Partea mai dinspre miază-zi se varsă prin gura numită Calon (Frumoasă, azi Sulina) a cărei așezare este $56^{\circ},15' - 46^{\circ},30'$. (III, 10, 2)''

Din aceste pasaje, se poate vedea destul de clar că Ptolemaeus în determinarea coordonatelor orașelor de pe Dunăre și de pe țărmul Pontului, a putut fi mai exact, în ce privește poziția lor, cât și față de punctele cardinale. Deci, determinarea localităților de către Ptolemaeus a fost posibilă ținându-se seama de faptele:

- a avut hărți locale; ex. teritoriul Histriei;

- a avut la dispoziție materiale (notițe, măsurători, calcule astronomice) de la diferiți negustori, care veneau și plecau din aceste ținuturi prea bine cunoscute în urma războaielor lui Traian.

Faptele acestea, precum și posibilitatea de a consulta mai multe hărți, diferite comentarii geografice și informații (dat fiind că Ptolemaeus era stabilit la Alexandria), au dus la situația ca pentru cetățile grecești de pe Pont, și în special a orașului Tomis, poziția localităților să fie mai bine precizată.

Pentru determinarea coordonatelor, Ptolemaeus fixează primul meridian la insula Ferro (insulele Fortonatae = Fericțiilor din Oceanul Atlantic), deci cu $20^{\circ},30'$ mai spre apus de Paris; iar paralela de plecare este cea din insula Rhodos cu 36° latitudine nordică.

Pornind de la aceste date, Ptolemaeus fixează următoarele coordonate astronomice pentru:

	Longitudine răsăriteană	Latitudine nordică
Paloda	53°	47°
Petrodava	$53^{\circ},45'$	$47^{\circ},40'$
Tamasidava	$54^{\circ},20'$	$47^{\circ},30'$

Pe baza celor expuse mai sus, vom încerca să identificăm aceste dave. În acest scop, vom lua coordonatele orașului Constanța sau ale localităților de la gurile Dunării, deoarece acestea au fost accesibile corăbierilor și negustorilor greci, încă din cele mai vechi timpuri, și prin aceștia se putea procura geografului Ptolemaeus date mai sigure asupra așezărilor orașelor pe harta sa și le vom compara cu coordonatele orașului Tomis după Ptolemaeus.

Va rezulta:

	Longitudine răsăriteană	Latitudine nordică
Tomis	55°	$45^{\circ},50'$
Constanța	$28^{\circ},39'$	$44^{\circ},11'$
cu diferența	$26^{\circ},21'$	$1^{\circ},39'$

Cu diferența de $26^{\circ},21'$ longitudine și cu $1^{\circ},39'$ latitudine vom rectifică coordonatele orașelor Paloda, Petrodava și Tamasidava:

	După Ptolemaeus		Diferențe		Date rectificate	
	Longitud.	Latitud.	Longitud.	Latitud.	Longitud.	Latitud.
Paloda	53°	47°	$26^{\circ},21'$	$1^{\circ},39'$	$26^{\circ},39'$	$45^{\circ},21'$
Petrodava	$53^{\circ},45'$	$47^{\circ},40'$	$26^{\circ},21'$	$1^{\circ},39'$	$27^{\circ},24'$	$46^{\circ},01'$
Tamasidava	$54^{\circ},20'$	$47^{\circ},30'$	$26^{\circ},21'$	$1^{\circ},39'$	$27^{\circ},59'$	$45^{\circ},51'$
Bârlad	-	-	-	-	$27^{\circ},41'$	$46^{\circ},15'$

Pentru longitudine, există aproape aceeași diferență, făcându-se comparația cu următoarele localități:

După Ptolemaeus	Noviodunum	$54^{\circ},40'$	Noracion	$56^{\circ},10'$	Boreum	$56^{\circ},20'$
Adevărata longit.	Isaccea	$28^{\circ},29'$	Sf. Gheorghe	$29^{\circ},36'$	Sulina	$29^{\circ},40'$
Diferența		$26^{\circ},11'$		$26^{\circ},34'$		$26^{\circ},40'$

Un rezultat similar se poate obține și prin calculul următor: se știe că primul meridian ales de Ptolemaeus era socotit ca trecând prin insula Ferro; ulterior însă, prin calcule, s-a găsit că insula este situată spre apus cu $20^{\circ},30'$ și gradul de longitudine indicat de Ptolemaeus era calculat cu 500 stadii, reprezentând distanța de 92 km 500 m (socotit cu 185 m stadia), corespunzător mediei de 111 km. În realitate, un grad de longitudine pe paralela 45° (țara noastră) este de 79 km și urmează a se ține seama de acest fapt.

Pe baza acestor date, urmează a se face următoarele rectificări.

Luăm exemplul Petrodava.

La longitudinea de $53^{\circ},45'$ (a Petrodavei), scăzându-se longitudinea de $20^{\circ},30'$ (precis calculată astronomic, întrucât insula Ferro s-a găsit că se află cu $20^{\circ},30'$ spre apus de Paris), rezultă $33^{\circ},15'$, iar un grad de longitudine pe paralela 45° (țara noastră) are 79 km sau 427 stadii ($185 \text{ m stadia} \times 427 = 78.995 \text{ km}$). Plusul de 73 stadii la un grad (500 stadii după Ptolemaeus – $427 \text{ stadii} = 73$), socotit la longitudinea de $33^{\circ},15'$ corespunde la 2427 stadii ($2409 \text{ stadii pentru } 33^{\circ},15' + 18 \text{ stadii pentru } 15' = 2427$). Ținându-se seama că pentru un grad sunt necesare 427 stadii, rezultă că pentru totalul stadiilor în plus de 2427 îi corespunde $5^{\circ},41'$ (total 2427 stadii: la 227 o stadie pentru un grad = $5^{\circ},41'$). ($5^{\circ} \times 427 = 2135 + 292$ pentru $41' = 2427$). Deci localitatea a fost deplasată spre răsărit cu $5^{\circ},41'$ și urmează a se scădea din $33^{\circ},15'$, rezultând $27^{\circ},34'$ foarte apropiat de coordonata Bârladului ($33^{\circ},15' - 5^{\circ},41' = 27^{\circ},34'$).

Menționăm și părerea lui Goos (apud Tocilescu, p.77) care ocupându-se cu rectificarea coordonatelor, constată că întreaga Dacie este așezată cu $7^{\circ},50'$ mai la răsărit decât în realitate. Această cifră și $18^{\circ},10'$ distanța de la insula Ferro până la Greenwich, dau 26° care scăzută din $53^{\circ},45'$ rezultă $27^{\circ},45'$ pentru Petrodava.

Din cele expuse, rezultă cu mare probabilitate că longitudinea Petrodavei corespunde cu cea a Bârladului.

Pentru latitudine, luând aceleași localități, avem:

După Ptolemaeus	Noviodunum	$46^{\circ},30'$	Noracium	$46^{\circ},20'$	Boreum	$46^{\circ},50'$
Adevărata latitud.	Isaccea	$45^{\circ},16'$	Sf. Gheorghe	$44^{\circ},54'$	Sulina	$45^{\circ},09'$
Diferența		$1^{\circ},14'$		$1^{\circ},26'$		$1^{\circ},41'$

Următoarele diferențe sunt găsite și de

	Goos apud Tocilescu	Cuno apud Tocilescu
La gura Nistrului	$1^{\circ},30'$	$1^{\circ},30'$
La gura de sus a Dunării	$1^{\circ},35'$	$1^{\circ},35'$
La gura de jos a Dunării	$1^{\circ},25'$	$1^{\circ},20'$

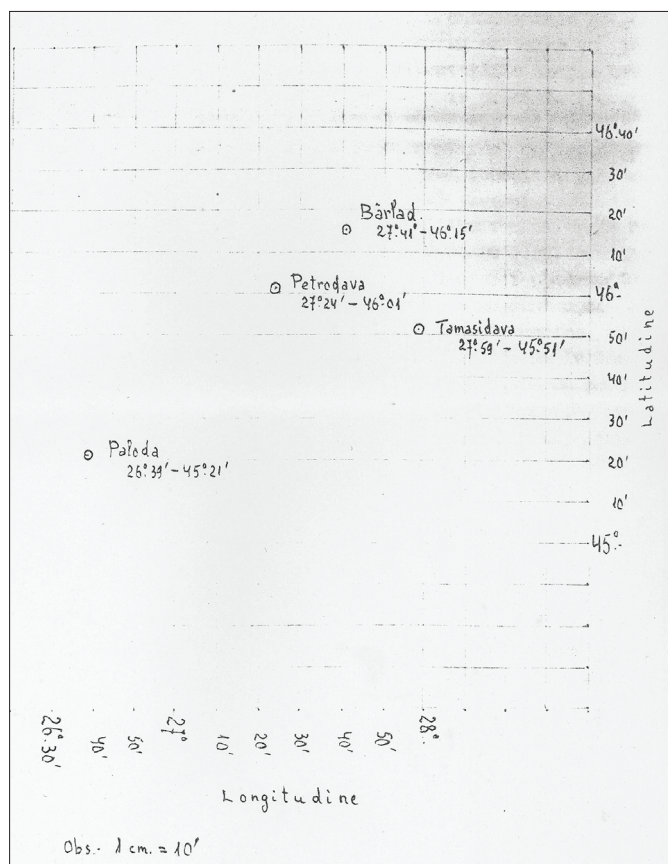
Un alt calcul (pentru latitudine) arată următoarea situație:

Știm că Ptolemaeus a dat pământului un circuit de 180.000 stadii, rezultând 33.300 km, pe când în realitate Pământul are un circuit de 40.000 km, ceea ce revine la 216.216 stadii, deci cu un minus de 36.216 stadii, care împărțite la 180° pe întreaga circumferință, rezultă 200 stadii (exact 201,2) sau 100 stadii pentru o emisferă (emisfera nordică). De la paralela 36° care trece prin insula Rhodos, de la care a pornit geograful grec, și până la paralela 45° ce trece pe la gura meridională a Dunării, sunt 9°, socotite cu 100 stadii, dau 900 stadii sau 166,5 km (socotit cu 185 m stadia). Diferența de 166,5 km dă exact 1°,30' cu care trebuie să corectăm latitudinea.

Înseamnă că și pentru latitudine diferența de 1°,30' se apropie de realitate. Pentru Petrodava 47°,40' minus 1°,30' rezultă 46°,10' foarte apropiat de Bârlad cu 46°,15'.

După aceste coordonate rectificate, schematic situația se prezintă astfel:

Să vedem acum care sunt realitățile.

Precizarea poziției localităților s-a făcut cu ajutorul astrolabului și a gnomonului, instrument de care se serveau astronomii în antichitate. După umbra pe care o proiecta vergeaua pe cadru, se putea cunoaște ora respectivă și determina coordonatele geografice; este știut faptul că gnomonul dădea mersul umbrelor cu aceeași precizie ca și măsurătorile astronomice. Observațiile asupra traseului cursurilor de apă nu se puteau face cu mare precizie (acestea cerând un foarte mare număr de cercetări) și adeseori se figurau pe hartă după inspirație – cazul Siretului confundat cu Prutul – fiindcă este greu de presupus că Ptolemaeus n-a consultat pe Herodot și nu știa că Prutul este primul râu, apoi Siretul.

În cartea sa (Geografia cartea I, cap. I) Ptolemaeus arată condițiile de temel ale științei geografice: o istorie a călătoriilor și harta trebuie să cuprindă măsurători geometrice nu sunt ușor de făcut, trebuie să se întrebuițeze măsurătorile astronomice, fiindcă rezultatul măsurătorilor cerești sunt mai prețuite decât istorisirile călătoriilor. Cele scrise de Ptolemaeus sunt și baza pe care se fac astăzi hărțile moderne: busola și calculele geodezice

redau pozițiile exacte ale punctelor principale ale unei hărți. Afirmațiile nu prezintă nicio deosebire de principii față de metoda modernă de întocmire a hărților. Pentru paralela care trecea prin insula Rhodos s-au făcut multe măsurători în longitudine.

Dacă pentru fixarea pozițiilor la așezările de pe Pont a fost posibilă aplicarea observațiilor astronomice, însă pentru celelalte orașe situate în interior nu au mai fost posibile măsurătorile astronomice și atunci s-a recurs la relațiile culese de la negustori asupra distanțelor (în stadii și spre ce punct cardinal) ce existau dintre un oraș ale cărui coordonate erau stabilite și alt oraș necunoscut, și astfel s-a calculat poziția lor. Informațiile date de negustori variau după cum aceștia socoteau stadia sau după zilele de mers.

Identificarea așezărilor cu davele lui Ptolemaeus pune o serie de probleme greu de rezolvat, până la ivirea de noi izvoare scrise și inscripții, și localizarea lor nu este încă pe deplin lămurită, se fac presupuneri.

Cu toate defectele arătate mai sus, harta lui Ptolemaeus poate fi folosită la precizarea unor localități, făcând apel la ajutorul geografiei, lingvisticii și arheologiei.

Recalcularea coordonatelor pentru orașele arătate poate fi un indiciu la identificarea lor, după cum s-a arătat mai sus.

Bazându-ne pe afirmațiile lui W. Tomaschek că Hierassus ar fi Siretul, rezultă că orașul Bârlad ar fi pe locul Tamasidavei satul smoliților; Țigănești (compară skr. tamasa = întunecos) (apud Tocilescu, p. 247 pct. 57). Documentul din 1414 august 2, face mențiune de un sat Țigăneștii pe Bârlad la gura Jeravățului, sat dispărut astăzi. Pe același loc este astăzi dealul Țiganca. Documentul din 1642 august 4, face și el mențiunea de moșia Țigăneștii pe apa Bârladului, mai jos de gura Jeravățului.

Pentru localizarea Tamasidavei, ca fiind așezată prin părțile Bârladului, se poate apela și la situarea așezării celorlalte Dave: Patridava, Utidava, Petrodava, Zargidava, Tamasidava, Angustia și Piroboridava, care corespund pe teren cu așezările de la Piatra, Bradu Poenești, Bunești, Bârlad, Brețcu și Poiana.

Cercetările arheologice deși au adus dovezi grăitoare că Piatra Neamț este o așezare străveche, totuși acest oraș nu poate fi identificat și localizat cu Petrodava (chiar ipotetic), datorită faptului că această localitate nu concordă cu coordonatele lui Ptolemaeus. Pe baza informațiilor lui Ptolemaeus, se observă că Petrodava cu longitudinea 53°,45' se află cu 0°,35' spre răsărit față de Dinogetia longitudinea 53°,10'; însă Piatra Neamț cu longitudinea 26°,02' față de Dinogetia (am luat Galații cu longitudinea 28°,02') se află spre apus cu 1°,40' deci cu o mare diferență și în sens opus.

În ce privește latitudinea, se observă:

Între Dinogetia și Petrodava, după Ptolemaeus, este o diferență de un grad (46°,40' cu 47°,40'), sau 500 stadii = 92,5 km. În realitate distanța dintre Dinogetia (s-a luat Galații) și Piatra Neamț este de 248 km ceea ce ar rezulta 1.340 stadii sau 2°,40' latitudine; rezultă deci o diferență în plus de 155,5 km = 840 stadii, sau 1°,40'. Aceasta înseamnă că oricât de mari să fi fost greșelile astronomului și geografului Ptolemaeus, nu credem posibilă asemenea mare diferență 2°,15' (0°,35' + 1°,40') la longitudine și 2°,40' la latitudine.

Din analiza hărții lui Ptolemaeus se observă, destul de clar, că Hierassus este Prutul, deoarece are următorul traseu: după ce trece mai sus de Triphulum, are un curs drept spre sud până la Zargidava, ca de aici să facă un cot mare spre răsărit în dreptul Tamasidavei, apoi se îndreaptă brusc spre sud-vest și se varsă în Dunăre în dreptul Dinogetiei. Rezultă din aceasta că numai Prutul este acela care face un cot spre răsărit – în dreptul orașului Huși – pe când Siretul în tot cursul său curge aproape drept spre sud, cu un mic cot spre apus la sud de Bacău.

Cercetându-se „Îndreptarul geografic” se observă că Ptolemaeus a utilizat o stare de fapte ce au avut loc înainte de era noastră, când identifică populația și granițele Daciei, ceea ce demonstrează că Ptolemaeus cunoștea faza cea mai veche a Daciei. Hotarul de răsărit al Daciei este urmărit cu multă perspicacitate și arată... „se mărginește cu fluviul Istru, de aici

și până la cotitura de lângă cetatea Dinogetia, având poziția 53° - 46°40' (III, 10, 1), și mai departe cu râul Hierasus, care depărtându-se de Istru la Dinogetia merge dinspre miază-noapte și răsărit, până la cotitura pomenită a fluviului Tyras" (III, 8, 2). În ce privește orașele de pe malul drept al Dunărei, Ptolemaeus menționează Dinogetia cu longitudinea 53°10' (III, 10, 5).

Descrierea geografului grec, în ce privește situarea Dinogetiei în Dobrogea, este întărită și de următoarele izvoare.

Itinerarul lui Antoninus (lucrare redactată între anii 284-305 d.Hr.), determinând traseul drumului de la Viminacium la Constantinopol, arătând orașele de pe malul drept al Dunării cu distanțele în mile, indică și Dinogetia aflată între Arrubium și Noviodunum (225,5).

Notitia Dignitatum, o listă a funcțiilor, cu trupele și locul de garnizoană al unităților din Scitia Minoră (Dobrogea), compusă către anul 420, expune că la Dinogetia erau soldați din Scitia (după Troesmie și urmând Noviodunum) – (p.87, 24).

Faptul că Dinogetia era situată în Dobrogea, este întărit și de **geograful anonim din Ravena** (anul 670 d.Hr.), care în „Descrierea lumii” (IV, p.5, 47), după ce face observația „așa cum spune cosmograful roman Castorius”, menționează vechile cetăți romane din Moesia Inferioară (Dobrogea). Cetățile sunt înșirate în ordinea care urmează traseul drumului roman, începând cu Gura Peuce și trece prin Salsovia, Aegyssus, Novidionum, Dinogessia, Arrubium, Troesmis, Beroë, Carsium, Capidava. Din acestea, se observă că geograful anonim din Ravena a avut în față sa și a copiat pe cosmograful roman, precum și alte lucrări geografice (ținându-se seama că la Ravena era un focar de studii geografice patronat de Theodosiu III, unde se adunaseră mai multe scrieri și hărți de drumuri) și a cunoscut în întregime „Tabula Peutigeriană” întocmită în secolul al III-lea (și partea care lipsește din T.P. aflată astăzi la Viena).

Scrierile au fost întocmite după diferite itinerarii vechi și au la bază hărțile militare, folosite pentru armată și administrație, în strânsă legătură cu materialul istoricilor și conțin măsurători exacte între stații, în mile romane (o mie de pași dubli = 1,2 km). Menționăm că la Alexandria, la anul 422 d.Hr., geometrul **Agathodaimon** a desenat din nou hărțile lui Ptolemaeus.

Cine compară aceste itinerarii, cu harta de astăzi, observă că distanța de 9 mile = 13 km de la Arrubium la Dinogetia (Garvăn), corespunde exact cu distanța de astăzi dintre Măcin și Dinogetia (precum și faptul că textul grec menționează situarea Dinogetiei în Dobrogea).

Admiterea că Dinogetia să fi fost situată la Bărboși, pe malul Siretului, pune o serie de probleme dificile.

- Itinerarul lui Antoninus arată că de la Arrubium la Dinogetia sunt 9 mile = 13 km; dacă s-ar admite Dinogetia pe locul Bărboși, înseamnă că distanța ar fi de 25 km (13 km de la Arrubium la Dinogetia plus 12 km de la Dinogetia la comuna 23 August, vizavi de Galați), în plus traversarea Dunării și distanța de la Dunăre la Bărboși. Întrucât pe romani îi interesau foarte mult distanțele dintre localități (marcate prin miliarii) este greu de presupus o eroare în plus de 12 km (plus traversarea Dunării).

- Trecerea prin numeroase bălți și mlaștini (Jijila, Crapina, Popina Mare, Plosca, Lățimea).

- Traversarea Dunărei pentru a se ajunge la Bărboși este puțin probabilă (și iarăși înapoi pentru a se merge la Noviodunum).

Nu mai o lipsă de informare geografică a dus la situația ca localizarea Dinogetiei să fie făcută cu Bărboși.

Lipsa unor informații după secolul al VII-lea – până în secolul al XI-lea – se explică prin faptul deselor incursiuni ale popoarelor năvălitoare, care coborând din câmpiile Scitiei, își aveau principalul loc de trecere pe acest traseu, către cetățile grecești de pe Pontul Euxiun și spre Constantinopol, provocând incendii și distrugerii. Totuși în atenția împăraților romani a fost o preocupare permanentă de a întări frontiera, luându-se măsuri energice de reconstrucție, după cum au îngăduit împrejurările, a cetăților Troesmis, Dinogetia, Noviodunum de către Ioan Tzimiskes 969-976 (și monezile de la Vasile II, 976-1025; Roman II Diogene 1068-1071; Mihail VII Ducas 1071-1078).

Cu ajutorul distanțelor indicate de izvoare, se poate fixa pe teren, cu destulă aproximație, Dinogetia ca fiind situată în Dobrogea, după cum menționează Ptolemaeus (III, 10,5).

Din aceste izvoare, reiese sigur faptul că Dinogetia era situată în Dobrogea.

Ipoteza formulată de unii istorici, că într-o fază mai veche Dinogetia ar fi fost situată la Bărboși (lângă Galați) sau existența a două Dinogetii, nu este întemeiată.

Ptolemaeus înfățișând cotiturile Istrului, arată o diferență de 10' între cotitura Dunării și cetatea Dinogetia.

Într-adevăr, înainte de era noastră, grecii au avut o fabrică la Bărboși și arheologia a dovedit existența acestei așezări, însă n-a fost numită. Documentele arată că în decursul timpului, Bărboșii au purtat diferite numiri, însă niciodată n-a fost numit Dinogetia.

Dimitrie Cantemir în „Descrierea Moldovei” și în „Hronicul vechimii Romano-Moldo-Vlahilor” amintește de o piatră cu o inscripție latină (și un ban de argint), informații luate de la cronicarii **Miron și Neculai Costin**. Aceștia numesc cetatea Ghertina, Gherghina. Cele două pietre cu inscripții, găsite la Bărboși nu reamintesc Dinogetia.

În ce privește identificarea topicului Hierasus, se observă că s-au emis mai multe păreri. Opinia quasi-unanimă este că se poate identifica cu Siretul; sînt însă și scriitorii care contestă acest fapt și recunosc în Hierasus, râul Prut.

Petrus Kaerius folosind scrierile tuturor geografilor antici, a redat Prutul drept Hierasus după Ptolemaeus, sau cu Gerasus după Ammianus Marcellinus, sau cu Porata, Pyretus după cum îl numea grecii (a se vedea harta lui Kaerius).

Philippi Cluverii numește Prutul Hierasus.

J.J. Courtand-Divernesse, în „Dictionaire Francais-grec”, Paris, 1859 (p.1465, col. I), consultând pe toți scriitorii greci, inclusiv „les noms géographiques”, declară că *Ἱερασός* este Prutul, după Ptolemaeus.

Carl Goos susține că Hierasus nu este Siretul, ci desigur Prutul și din două râuri Siret și Prut a făcut numai unul singur.

Dimitrie Cantemir afirmă că Hierasus este Prutul.

B.P. Hasdeu în „Etymologicum magnum”, p. 2807, înțelege că râul Gerasus al lui Ammianus Marcellinus ar fi Prutul.

Determinările făcute, creând o situație confuză, mi-am permis reluarea problemei și a o analiza în cadrul geografiei istorice, bazându-ne pe informațiile date de istoricii antici, în funcție de statonocirea anumitor popoare și a mediului geografic.

Să vedem ce spun izvoarele.

Strabon afirmă că Dacia a avut din timpuri străvechi o desfacere a țării în două părți și care durează încă: dacii și geții. „Geții sunt așezați spre Pont și spre răsărit, dacii, cei din partea potrivnică, adică dinspre Germania și spre izvoarele Istrului” (VII, 3,12).

Strabon scriind înainte de războaiele lui Traian, și necunoscând drumul Siretului (n-a călătorit în interior și nici nu avea informații) nu a putut arăta precis hotarul de răsărit: Hierasus – Siretul sau Prutul.

În privința localizării „stepei geților”, geograful Strabon spune: „În continuarea mării Pontice, de la Istru până la Tyras, se întinde stepa geților, care este în întregime o câmpie lipsită de apă” (VII, 3, 14).

„Întreaga regiune ce se întinde mai sus de porțiunea dintre Borysthenes și Istru cuprinde mai întâi stepa geților, apoi pe a tyrașetilor, după care urmează iazygii, sarmații, și așa-zișii (sciți) regali și urgii” (VII, 3, 17).

Din lectura pasajelor lui Strabon se observă că „Stepa Goților” este precis delimitată: mai întâi ținutul cuprins între Prut și Nistru, identificându-se cu Bugeacul Basarabiei și apoi întreg ținutul dintre Borysthenes și Istru care cuprinde și pe a tyrașetilor, cu înșirarea neamurilor care locuiau această regiune. Prin tyrașeți trebuie înțeleși geții din preajma fluviului Nistru – de o parte și de alta.

Circulația bancnotelor în Transilvania după introducerea coroanei austro-ungare (1892-1918)

(1)

Marian BOLUM

Dezvoltarea relațiilor capitaliste impuneau realizarea unui sistem monetar modern astfel că argintul ca etalon monetar își pierde din importanță fiind înlocuit treptat chiar și din funcția de mijloc de circulație, după apariția bancnotelor. Etalonul aur este adoptat de Anglia în 1816 pentru ca ulterior să fie adoptat în toate colțurile Europei: Germania în 1871, Danemarca, Norvegia și Suedia în 1873, Franța, Italia, Belgia și Grecia în 1874, Olanda în 1875, România în 1890, Austro-Ungaria în 1892¹.

Monometalismul aur este adoptat de Austro-Ungaria după ce acest sistem fusese adoptat de celelalte monarhii din Apusul Europei, în condițiile unei deprecieri masive a argintului pe piața internațională și la presiunile marii burghezii industriale și financiare care dorea să impună economiei Imperiului un nou ritm de dezvoltare. Procesul este complicat însă deoarece structura stocului metalic se baza în special pe argintul depreciat dar și pentru că exista în circulație un volum mare de bilete de stat neconvertibile la curs obligatoriu, o datorie publică mare contractată la banca de emisiune și dificultăți mari în procurarea aurului necesar formării rezervei de acoperire (în 1891 existau în circulație 843.067.000 de florini, bilete de bancă și bilete de stat, pentru acoperirea căror era necesară o cantitate de aur în valoare de 719.023.276 de florini însă aurul din întreaga monarhie valora 70.000.000 de florini)².

La 11 august 1892 este emisă Legea XVII, conform planului elaborat de Sándor Wekerle³ - ministru al Finanțelor, cu privire la sistemul monetar al coroanei⁴, lege prin care se trece de la sistemul monometalist argint la sistemul monometalist aur. Numele oficial al monedei a fost *Krone/Kronen* în limba germană și *Osztrák-magyar Korona* în limba maghiară. Conform articolului 1 în locul valutei austriece intră în vigoare valuta de aur, iar unitatea monetară a noului sistem este coroana, împărțită în 100 de filleri. În articolele 4, 9 și 11 sunt stabilite tipurile monetare ce urmează a fi bătute: monede principale de aur (10 și 20 de coroane), monede comerciale (de aur-ducați, de argint-taleri levantini) și monede divizionare (de argint-piesa de 1 coroană, de nichel-piese de 20 și de 10 filleri și de bronz-piese de 2 și de 1 filleri). În articolele 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 15 și 17 sunt stabilite principalele caracteristici: titlul de puritate, greutatea fină și brută, toleranța și diametrul. În articolul 8 este precizat dreptul de batere a monedelor principale de aur, fiind reintrodus dreptul de batere liberă. Aceste piese pot fi bătute de stat dar și de particulari, dacă monetăria regală nu este ocupată cu baterea monedelor statului, în schimbul unor taxe de monetizare (pentru un kg de aur banca de emisiune plătea 2 coroane în timp ce particularii plăteau 6 coroane)⁵. Moneda de 1 coroană, unitatea monetară a noului sistem monetar, este realizată din argint, din motive economice (piesele urmau să aibă un conținut redus de metal și o dimensiune mică, iar în condițiile în care urmau a fi supuse unei circulații intense s-ar fi uzat rapid, ceea ce ar fi făcut necesară baterea a numeroase emisiuni, fapt ce ar fi determinat creșterea costurilor), tirajul acestei piese fiind plafonat la 60.000.000 de coroane, conform articolului 14. Monedele divizionare de argint și de aramă din vechiul sistem monetar, valuta austriacă, rămân în circulație stabilindu-se, în articolul 21, următoarea echivalență: 20 creițari = 40 filleri, 10 creițari = 20 filleri, 4 creițari = 8 filleri, 1 creițar = 2 filleri iar 1/2 creițari = 1 filler, în timp ce în articolul 22 se menționa că 1 florin = 2 coroane. Precizări aduce și articolul 23, cu acordul părților orice plată stipulată în valută austriacă se poate face în coroane de aur, 10 florini austriece fiind egali cu 20 de coroane iar 5 florini austriece cu 10 coroane de aur.

Prevederile din articolul 10, menținerea în circulație, ca monede principale, a pieselor de 1 florin valută austriacă cu

putere de plată nelimitată și posibilitatea baterii acestora doar din argintul aflat în proprietatea statului, ne determină să susținem că nu s-a renunțat total la sistemul monometalist argint chiar dacă în realitate florinul de argint avea statut de monedă divizionară. Noul sistem monetar adoptat folosește doar în parte etalonul aur astfel că îl putem considera ca fiind un sistem mixt. Această situație s-a menținut până la dispariția Imperiului Austro-Ungar, sistemul monetar bazat efectiv pe monometalismul aur rămânând doar un deziderat.

Legea nr. XVII din 1892 a fost completată cu Legea nr. XVIII, referitoare la convenția monetară dintre cele două state dualiste și de Legea XIX, referitoare la achitarea obligațiilor contractate în florini de aur⁶.

Pentru procurarea aurului necesar introducerii noului sistem monetar guvernele statelor dualiste au făcut concesiile băncii de emisiune, deși inițial s-a dorit ca Banca Austro-Ungariei să suporte cheltuielile transformării stocului de argint în stoc de aur, acordându-i unele avantaje, stipulate prin convenții încheiate ulterior. Prin menținerea florinului austriac de argint ca monedă principală (era valorificat stocul mare de argint deținut de stat, astfel fiind evitate pierderile ce ar fi rezultat din vânzarea argintului la prețurile practice pe piețele internaționale), prin plata cu aur a biletelor de stat ce urmau a fi retrase din circulație de banca de emisiune (în acest scop statul va emite titluri de rentă amortizabile) și prin atragerea aurului nemonetizat de la particulari (era mai rentabil să-l plaseze la banca de emisiune decât la monetăriile statelor) trecerea la monometalismul aur s-a făcut fără ca monarhia sau banca de emisiune să suporte pierderi importante. De altfel, Banca Austro-Ungariei a avut de câștigat, prin mărirea rezervei de aur în schimbul argintului depreciat vândut statului, nu numai după retragerea biletelor de stat dar și ulterior, când s-a hotărât suplimentarea tirajului piesei de 5 coroane de argint, în 1907 sau baterea pieselor de 2 coroane și 1 coroană de argint în 1912, situații în care a primit în schimbul argintului livrat suma de 214.000.000 de coroane în piese de aur⁷.

Adoptarea monometalismului aur nu a produs schimbări importante în structura circulației monetare deoarece coroana de aur era rar folosită ca mijloc de plată, îndeplinind în special funcția de măsurare a valorii, în condițiile în care populația prefera ca instrumente de plată bancnotele. Din valoarea totală a monedelor de aur puse în circulație în perioada 1901-1910, respectiv 2.002.159.000 de coroane, s-au reântors la banca de emisiune, prin plăți și prin preschimbare în bancnote 1.767.603.000 de coroane, adică 88,28%, rămânând în circulație doar 234.556.000 de coroane ceea ce reprezenta doar 37,52% din valoarea pieselor metalice bătute conform Legii nr. XVII din 1892, adică 625.200.000 de coroane, la sfârșitul anului 1909⁸.

Retragerea din circulație a banilor divizionari valută austriacă s-a făcut între 1 iunie 1893 și 1 iulie 1898, recuperându-se doar 54%⁹ din totalul pieselor emise în perioada 1857-1891. Astfel, din 60.152.345 de florini în piese divizionare (46.278.708 florini în piese de argint și 14.873.637 florini în piese de aramă) s-au preschimbate 32.099.140 de florini (28.796.623 florini în piese de argint și 3.302.517 florini în piese de aramă)¹⁰. În același timp au rămas nepreschimbate și o parte din monedele principale de argint de 2 florini și 1/4 florini. După expirarea termenului de preschimbare s-au mai putut realiza astfel de operațiuni, în cazul pieselor de argint, doar la casele statului însă nu la valoarea lor nominală.

Retragerea din circulație a biletelor de stat emise în anul 1866 s-a făcut treptat, între anii 1894-1907, prin răscumpărarea

acestora în monedă de aur în contul datoriei statului la banca de emisiune sau prin preschimbarea biletelor retrase din circulație cu bilete de bancă, valoarea acestora fiind, conform noului sistem monetar, de 624.000.000 de coroane¹¹. Prin retragerea biletelor de stat din circulație monarhia dualistă a luat în calcul încetarea cursul obligatoriu al banilor de hârtie însă banca de emisiune nu va aplica principiul convertibilității biletelor de bancă, deși avea acoperirea metalică necesară, astfel că inițiativa a rămas doar la nivelul declarațiilor.

Între 1892 și 1900 florinul/guldenul și coroana au circulat în paralel. Conform Legii XXXVI din 1899¹² se hotărâște ca începând cu data de 1 ianuarie 1900 toate casele și oficiile statului precum și instituțiile aflate sub controlul autorităților publice să-și facă socotelile în noua valută, coroana. Calculele erau ușor de realizat, prin dublarea sumelor, deoarece 1 florin era egal cu 2 coroane. Aceeași proporție va fi utilizată și la folosirea biletelor de stat.

După 1900 coroana a fost singura unitate monetară ce a circulat pe teritoriul Imperiului Austro-Ungar. Subunitatea coroanei era a suta parte dintr-o coroană și purta denumirea de Heller, în limba germană și Fillér, în limba maghiară. Pentru indicarea coroanelor și fillerilor se folosesc prescurtările „K” și „f” dacă suma este scrisă în cifre, iar dacă suma este scrisă în litere se vor folosi denumirile întregi.

Circulația monetară din Transilvania corespundea, în linii generale, cu circulația monetară din celelalte provincii ale Austro-Ungariei. Monedele de aur au avut un rol ne semnificativ, în cadrul circulației monetare fiind preferate monedele divizionare sau cele comerciale și în special, în cadrul tranzacțiilor curente, bancnotele. Primele monede care au circulat, conform noului sistem monetar, aveau valoarea nominală de: 1 filler, 2 filleri (cupru), 10 filleri, 20 de filleri (nichel), 1 coroană, (argint) 10 coroane, 20 de coroane (aur)¹³. Piese de 5 coroane și de 2 coroane vor fi introduse ulterior, prin Legea nr. XXXII din 1899 respectiv Legea nr. XX din 1912¹⁴, iar piesa de 100 de coroane, bătută doar în Ungaria și având caracter de monedă comemorativă, prin Legea XLVII din 1907¹⁵.

Intrarea în circulație a noilor bilete de bancă a început din septembrie 1900, după ce prin statutul băncii de emisiune, din 1899, s-a interzis emiterea vechilor semne bănești. Au fost emise bancnote cu valori nominale de 10 coroane, 20 de coroane, 50 de coroane, 100 de coroane și 1000 de coroane.

10 kronen/korona 1900¹⁶

Dimensiune: 121 x 80 mm. Tipărită la 31 martie 1900, intrată în circulație la data de 2 septembrie 1901, retrasă din circulație la data de 28 februarie 1907¹⁷. Desenator Rudolf Rössler, gravor Ferdinand Schimböck¹⁸.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În centru, sus, un medalion cu stema Austriei. În stânga și în dreapta câte o figură alegorică. În centru, după valoarea nominală, data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În centru, jos, într-un cartuș, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română. În stânga și în dreapta, jos,

în câte un cartuș, textul penalităților. Sub stemă, serie de culoare roșie.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În centru, sus, un medalion cu stema Ungariei. În stânga și în dreapta câte o figură alegorică. În centru, după valoarea nominală, data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. În centru, jos, într-un cartuș, textul penalităților. În stânga și în dreapta cartușului cu textul penalităților numărul de culoare roșie.

Bancnotele de 10 coroane înlocuiau, în parte, biletele de stat de 5 florini și 50 de florini. Au fost răscumpărate bilete de stat în valoare de 112.000.000 de florini din care 80.000.000 de florini au fost înlocuiți cu 160.000.000 de coroane iar restul de 32.000.000 de florini cu monede de argint de 5 coroane, în sumă de 64.000.000 de coroane¹⁹.

Bancnotele de 10 coroane au avut o circulație intensă, ceea ce determina o deteriorare rapidă a acestora. În aceste condiții banca de emisiune a luat măsuri pentru tipărirea unei rezerve suficiente din această bancnotă. Conform datelor furnizate de banca de emisiune la 31 decembrie 1903 existau în circulație 15.319.969 de bancnote de 10 coroane, în medie fiind înlocuite, lunar, datorită uzurii 1.000 de pachete a 1.000 de bancnote fiecare, costul de tipărire al unui bilet fiind de 4 filleri²⁰.

Bancnota de 10 coroane a fost intens falsificată. În 1903, printr-o circulară a Ministerului Comerțului către oficiile poștale, se atrăgea atenția asupra bancnotelor false aflate în circulație precizându-se că falsurile aveau o culoare mai închisă și că numărul seriei, aplicat ulterior cu vopsea carmin, se poate șterge ușor cu ajutorul unui burete umed²¹. Alte falsuri erau fabricate pe cale fotografică, altele, dintr-o hârtie ceva mai groasă, aveau o culoare brunie, seria 1720 și numărul 003720²² sau dintr-o hârtie mai subțire și mai moale, seria 1040 și numărul 002720 fiind imprimate primitiv, cu o culoare roșie care se șterge dacă este umezită²³.

După retragerea din circulație a bancnotei de 10 coroane Banca Austro-Ungariei mai primește spre preschimbare această bancnotă până la data de 28 februarie 1913²⁴, după care obligațiile băncii de a schimba acest bilet încetează.

20 kronen/korona 1900²⁵

Dimensiune: 131 x 87 mm. Tipărită la 31 martie 1900, intrată în circulație la data de 20 septembrie 1900, retrasă din circulație la data de 30 iunie 1910²⁶. Desenator Rudolf Rössler, gravor Ferdinand Schimböck²⁷.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, un heruvim, un medalion cu un portret feminin și un scut cu stema Austriei. În dreapta, după valoarea nominală, data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. Deducând, într-un cartuș, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română. Jos, într-un cartuș, textul penalităților. Serie de culoare neagră.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, un heruvim, un medalion cu un portret feminin

și un scut cu stema Ungariei. În dreapta, după valoarea nominală, data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. Dedesubt, într-un cartuș, textul penalităților. Numărul de culoare neagră.

Bancnota de 20 de coroane a fost falsificată în diverse părți ale monarhiei dar și în străinătate. Unele falsuri se deosebeau de bancnotele originale prin nuanțele diferite de culoare, prin mici diferențe în realizarea ornamentelor, prin diverse erori la imprimarea seriei și a numărului. O parte din aceste falsuri au fost realizate în Cleveland, SUA, din acest lot fiind descoperite 6.000 de bucăți²⁸. Alte falsuri au fost realizate pe cale fotografică, au culoarea mai deschisă, seria 1583 și numărul 40330 și au fost puse în circulație de o bandă cu ramificații la Londra, ce cuprindea circa 30 de oameni²⁹.

După retragerea din circulație a bancnotei de 20 de coroane, Banca Austro-Ungariei mai primește spre preschimbare această bancnotă până la data de 30 iunie 1916³⁰, după care obligațiile băncii de a schimba acest bilet încetează.

50 kronen/korona 1902³¹

Dimensiune: 150 x 100 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1902, intrată în circulație la data de 26 mai 1902, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1916³². Desenator Rudolf Rössler, gravor Ferdinand Schimböck³³.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În centru, sus, un medalion cu stema Austriei. În stânga și în dreapta câte o figură alegorică feminină ce simbolizează agricultura și activitățile intelectuale. În centru, după valoarea nominală, data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. Jos, într-un cartuș, întrerupt de informațiile prezentate în zona centrală, textul penalităților și valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română. Sub stemă, serie de culoare roșie.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În centru, sus, un medalion stema Ungariei. În stânga și în dreapta câte o figură alegorică feminină ce simbolizează agricultura și activitățile intelectuale. În centru, după valoarea nominală, data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate.

Jos, într-un cartuș, întrerupt de informațiile prezentate în zona centrală, textul penalităților. Sub stemă, numărul de culoare roșie.

Bancnota de 50 de coroane a fost falsificată în mai multe rânduri. O parte din falsuri au fost realizate pe hârtie roză palidă, au mai multe erori în redactarea textului în limba maghiară, seriile 1049, 1033, 1045 și numerele 38691, 44638, 48935³⁴. Alte falsuri, descoperite la direcția poștelor, au fost realizate pe cale fotografică, diferența față de bancnotele originale fiind dată de imprimarea mai ștearsă a seriilor și a numerelor³⁵.

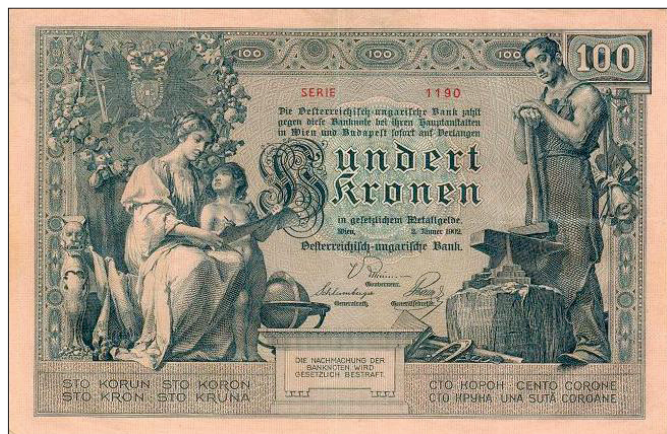
Circulația bancnotelor s-a confruntat și cu fenomenul deteriorării cu intenții frauduloase și realizarea apoi a unei bancnote din două părți inegale de bancnote cu aceeași valoare nominală, prin lipirea pe verticală a celor două părți cu hârtie gumată transparentă, pentru ca primitorii să nu observe partea lipsă. Aceste bancnote sunt puse în circulație ca bilete veritabile însă au, de obicei, o lățime diferită. Posesorul unei astfel de bancnote ce o prezenta la casele băncii de emisiune pierde o parte din valoarea ei³⁶.

100 kronen/korona 1902³⁷

Dimensiune: 160 x 106 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1902, intrată în circulație la data de 20 octombrie 1902, retrasă din circulație la data de 31 august 1912³⁸. Desenator Hegedűs László, gravor Ferdinand Schimböck³⁹.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, sus, stema Austriei. În stânga și în dreapta figuri alegorice, femeie însărcinată cu un copil și un fierar. În centru, după valoarea nominală, data tipăririi, titulatura băncii emitente, funcțiile și semnăturile autorizate. Jos, într-un cartuș, întrerupt de textul penalităților valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română. Serie de culoare roșie.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga, sus, stema Ungariei. În stânga și în dreapta figuri alegorice, femeie însărcinată cu un copil și un agricultor cu coasa. În centru, după valoarea nominală, data tipăririi, titulatura băncii

emitoare, funcțiile și semnăturile autorizate. Jos, central, într-un cartuș, textul penalităților. Numărul de culoare roșie.

Regulile pentru schimbarea bancnotelor deteriorate de 100 de coroane au fost stabilite în ședința Consiliului general al Băncii Austro-Ungare din data de 25 octombrie 1902: biletele deteriorate din întâmplare, dar întregi, se schimbă la valoarea lor nominală la toate sediile băncii, dacă nu există suspiciuni cu privire la autenticitatea lor (dacă sunt suspiciuni se trimite la casa centrală din Viena a băncii de emisiune), biletele deteriorate intenționat, dar întregi, se primesc după ce este plătită o taxă de 10 filleri ce reprezintă cheltuielile de fabricare și manipulare, bancnotele din care lipsesc părți se răscumpără după ce se scade valoarea părții lipsă (bancnota este împărțită în 100 de câmpuri egale având dimensiunea de 16,5/11 mm, fiecare câmp ce este cel puțin 50% deteriorat fiind apreciat ca având valoarea de 1 coroană), iar la biletele găurite, la cele la care lipsesc fâșii sau care sunt formate din fâșii penalizarea este de cel puțin 10 coroane, dacă nu se observă intenții vădite de falsificare⁴⁰.

Falsuri ale bancnotei de 100 de coroane au fost descoperite atât în capitala imperiului cât și în unele orase din provincii. Un astfel de fals avea neregularități mai evidente pe partea cu textul în limba maghiară la pajura coroanei, care nu era umbră mai deschis și mai închis ca la bancnotele veritabile⁴¹.

După retragerea din circulație a bancnotei de 100 de coroane Banca Austro-Ungariei mai primește spre preschimbare această bancnotă până la data de 31 august 1918⁴², după care obligațiile băncii de a schimba acest bilet încetează.

1.000 kronen/korona 1902⁴³

Dimensiune: 191 x 127 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1902, intrată în circulație la data de 2 ianuarie 1903, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918⁴⁴. Desenatori Rudolf Rössler și R. Leffler, gravor Ferdinand Schimböck⁴⁵.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Austriei. În stânga și în dreapta stemei valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și

română. Sub stemă, titulatura băncii emitente, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Serie de culoare roșie.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Ungariei. În stânga și în dreapta stemei valoarea nominală în litere. Sub stemă, titulatura băncii emitente, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și

semnăturile autorizate, iar dedesubt textul penalităților. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Numărul de culoare roșie.

Conform unei statistici din anul 1903 circulația bancnotelor, procentual, se prezintă astfel: 15% erau bancnote de 1000 de coroane, 40% erau bancnote de 100 de coroane și 50 de coroane, 35% erau bancnote de 20 de coroane și 10% erau bancnote de 10 coroane⁴⁶. Conform statutelor, banca de emisiune nu putea emite bancnote sub valoarea de 50 de coroane însă, în mod tranzitoriu, au fost tipărite bancnotele cu valoare nominală de 10 coroane (pentru răscumpărarea biletelor de stat, fiind garantate cu suma de 160.000.000 de coroane aur, sumă acordată băncii de emisiune de cele două guverne dualiste) și de 20 de coroane, suma totală a bancnotelor aflate în circulație în decembrie 1903 fiind de 1.770.847.310 de coroane, fondul de acoperire metalică fiind de 82,5%⁴⁷.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea economia Transilvaniei cunoaște un ritm mai rapid de dezvoltare. Sunt înființate întreprinderi noi, se triplează volumul producției de cărbune, se dublează extracția minereului de fier, crește volumul producției prelucrătoare, apare procesul de concentrare și centralizare a capitalului (mai ales în extractivă și siderurgică unde domina capitalul austriac sau maghiar) iar numărul întreprinderilor mari, cu excepția celor miniere, crește de la 210 în 1890 la 629 în 1910⁴⁸.

Capitalul străin pătrunde și în alte ramuri industriale. În anul 1905 existau în Transilvania 24 de mari întreprinderi dominate de capitalul străin ce reprezentau 25,8% din totalul societăților industriale pe acțiuni, 61,8% din capitalul investit și 58,5% din totalul

muncitorilor⁴⁹. La aceste societăți industriale pe acțiuni mai trebuie adăugate alte șapte, aflate în proprietatea comună a capitalului austriac, german sau maghiar ce dețineau încă 20,6% din totalul muncitorilor angajați, astfel că, din capitalul de 185.000.000 de coroane al celor 93 de societăți industriale pe acțiuni 127.000.000 de coroane erau deținute de cele 31 de societăți cu capital străin⁵⁰. Aceste societăți se aflau, în general, în sfera de influență a marilor bănci internaționale din Viena sau Berlin. În același timp se intensifică pătrunderea capitalului maghiar prin intermediul băncilor din Budapesta, care își vor înființa filiale în Transilvania sau se vor folosi de situația precară a instituțiilor de credit locale. Dacă în 1900 se aflau în sfera de influență a marilor bănci din Budapesta doar șase bănci și case de păstrare din Transilvania, înainte de izbucnirea primului război mondial existau 22, din care opt erau deținute de Banca Comercială Ungară din Pesta, cinci de Prima Casă de Păstrare din Pesta iar Banca Ungară, Banca Generală de Credit și Banca de Scont aveau nouă bănci și case de economii⁵¹. Existau însă și bănci mici care aveau instituții afiliate sau filiale în Transilvania.

Prin intermediul băncilor din Budapesta capitalul maghiar începe să pătrundă, în mod direct, fără mijlocitori, în industria Transilvaniei. În aceste condiții Banca Comercială din Pesta, Banca de Credit Comercial, Banca Ungară și Banca de Scont dețineau controlul, înainte de declanșarea primului război mondial, a 32 de mari întreprinderi industriale și de exploatare forestiere⁵².

La începutul secolului al XX-lea au apărut forme de uniuni monopoliste și în Transilvania. Piața era deținută de 82 de carteluri austriece și ungare, unele având legături cu monopolurile din afara granițelor Austro-Ungariei, care controlau cele mai importante sectoare industriale: industria siderurgică, metalurgia neferoasă industria cărbunelui, fabricile de zahăr, de hârtie, rafinăriile de petrol, marile mori, fabricile de spirt, marile fabrici de pielărie de chibrituri, de sodă caustică, industria materialelor de construcții, industria alimentară⁵³ ș.a. Aceste carteluri au determinat pierderi importante pentru întreprinderile mici, aflate în proprietatea burgheziei autohtone, datorită prețurilor impuse și a greutăților generate de procurarea materiei prime.

Băncile românești din Transilvania s-au dezvoltat cu dificultate datorită concurenței băncilor maghiare care aveau sprijinul unor cercuri financiare din Budapesta și a celor maghiare care erau susținute de capitala imperiului.

Conform unei statistici, în 1913 existau în Transilvania 142 de bănci maghiare cu un capital de 34.229.599 de coroane și un profit de 4.212.057 de coroane, 97 de bănci românești cu un capital de 16.366.956 de coroane și un profit de 2.084.429 de coroane și 33 de bănci săsești cu un capital de 10.115.115 de coroane și un profit de 2.235.489 de coroane⁵⁴.

Cea mai importantă bancă românească din Transilvania era Banca Albina. Ea deținea 21% din totalul activelor băncilor românești astfel că în jurul ei s-a organizat aparatul de credit românesc din Transilvania, iar în 1907 s-a înființat uniunea bancară Solidaritatea la care au participat 68 de bănci⁵⁵. Cu toate aceste progrese, participarea băncilor românești la activitățile industriale ce presupuneau investiții mari rămâne redusă, datorită concurenței capitalului străin, principalele domenii de activitate fiind din această cauză împrumutul ipotecar și operațiunile de scont.

Începutul secolului al XX-lea a marcat și dezvoltarea sistemului de credit săsesc din Transilvania, constituindu-se o uniune bancară, cu centrul la Sibiu, la care au participat 20 de instituții de credit⁵⁶ însă plasamentele în marea industrie rămân modeste, în astfel de cazuri fiind preferate asocierile cu marile bănci din Budapesta sau din Germania.

Cu toate aceste progrese, economia Transilvaniei avea un caracter predominant agrar menținându-se marea proprietate moșierească care concura mica proprietate țărănească, fapt ce determina proletarizarea unor categorii de țărani și scăderea nivelului de trai. Acest proces era accentuat de dobânzile mari ce trebuiau plătite la bănci în schimbul împrumuturilor contractate, de impozitele financiare mari dar și de sistemul de salarizare practicat de marii producători agricoli.

O situație grea aveau și muncitorii industriali deoarece exista un surplus de forță de muncă, salariile erau mici și variau mult în

funcție de regiune, gen sau grad de calificare și nu în ultimul rând datorită creșterii constante a prețurilor produselor alimentare și a celor industriale.

În acest context are loc, în primii ani ai secolului al XX-lea, o emigrare masivă a păturilor sărace, în România sau mai ales în America. Această situație aduce unele avantaje statului deoarece emigranții trimiteau bani familiilor rămase în Transilvania, iar acești bani fiind în valută străină contribuiau la echilibrarea balanței de plăți externe. Conform unei statistici din anul 1912 emigranții din America au trimis prin poșta suma de 168.238.787 de coroane iar cei din România suma de 2.903.828 de coroane, la aceste sume adăugându-se și sumele aduse de emigranții repatriați⁵⁷.

La începutul secolului al XX-lea este tipărit un nou tip de bancnote. Au fost emise bilete de bancă cu valori nominale de 10 coroane, 20 de coroane și 100 de coroane.

10 kronen/korona 1904⁵⁸

Dimensiune: 140 x 80 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1904, intrată în circulație la data de 25 februarie 1905, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1918⁵⁹. Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand Schimböck⁶⁰.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Austriei. Valoarea „10” imprimată pe toată suprafața bancnotei. Sub stemă valoarea „10” peste care se suprapune titulatura băncii emitente, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate. Dedesubt, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română. În dreapta, un medalion cu un portret de față (se crede că este portretul prințesei Maria Bertha Franciska Felicia Rohan) iar dedesubt textul penalităților. Serie de culoare neagră.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. În stânga stema Ungariei Valoarea „10” imprimată pe toată suprafața bancnotei. Sub stemă valoarea „10” peste care se suprapune titulatura băncii emitente, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate. Dedesubt, valoarea nominală în litere. În dreapta, un medalion cu un portret de față, iar dedesubt textul penalităților. Numărul de culoare neagră.

20 kronen/korona 1907⁶¹

Dimensiune: 140 x 80 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1907, intrată în circulație la data de 22 iunie 1908, retrasă din circulație la data de 31 decembrie 1915⁶². Desenator Josef Pfeiffer, gravor Ferdinand Schimböck⁶³.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „20” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga, într-un medalion, stema Austriei și textul penalităților. În centru, într-un octogon, un cap de femeie cu efigia spre dreapta, titlatura băncii emitente, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Jos, în colțurile din stânga și din dreapta, în câte un cartuș, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată, slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română. Serie de culoare neagră.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „20” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga stema Ungariei. În centru, într-un octogon, un cap de femeie cu efigia spre stânga, titlatura băncii emitente, valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate. În dreapta, un medalion cu un portret feminin. Jos, în colțurile din stânga și din dreapta, în câte un cartuș, textul penalităților. Numărul de culoare neagră.

După retragerea din circulație a bancnotei de 20 de coroane Banca Austro-Ungariei ar mai fi trebuit să primească spre preschimbare această bancnotă până la data de 31 decembrie 1921⁶⁴.

100 kronen/korona 1910⁶⁵

Dimensiune: 163 x 107 mm. Tipărită la 2 ianuarie 1910, intrată în circulație la data de 22 august 1910, retrasă din circulație la data de 31 mai 1915⁶⁶. Desenator Kolman Mojer, gravor Ferdinand Schimböck⁶⁷.

Avers: texte în limba germană, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „100” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate, textul penalităților, valoarea nominală în litere, în limbile minorităților din imperiu: cehă, poloneză, croată,

slovenă, sârbă, italiană, ucraineană și română. În dreapta, stema Austriei și un portret de femeie cu flori. Serie de culoare roșie.

Revers: texte în limba maghiară, valoarea nominală în cifre și litere. Valoarea „100” imprimată pe toată suprafața bancnotei. În stânga valoarea nominală în litere, locul și data tipăririi, funcțiile și semnăturile autorizate, textul penalităților. În dreapta, stema Ungariei și un portret de femeie cu flori. Număr de culoare roșie.

O serie de falsuri ale bancnotei de 100 de coroane au fost fabricate pe cale fotomecanică și sunt bine realizate. Diferențele sunt observate la o cercetare atentă: ornamentele din dreapta sus sunt diferite față de ornamentele de pe bancnotele veritabile, la fel ca și cele două stele între care este imprimată valoarea în cifre, iar formele rozetelor din jurul cifrelor și ale rozetelor așezate de-a lungul capetelor nu sunt egale⁶⁸. Datorită falsificărilor masive la doar doi ani de la apariția acestui bilet a fost pusă în circulație o nouă bancnotă de 100 de coroane.

După retragerea din circulație a bancnotei de 100 de coroane, Banca Austro-Ungariei ar mai fi trebuit să primească spre preschimbare această bancnotă până la data de 31 mai 1921⁶⁹.

Volumul biletelor de bancă aflate în circulație este în continuă creștere, până la declanșarea Primului Război Mondial, cu excepția anilor 1901, 1902 și 1913 când descreșterea este determinată de scăderea creditelor comerciale, în condițiile declanșării unor crize economice. Cauzele creșterii circulației monetare sunt: creșterea prețurilor materiei prime, fapt ce determină creșterea prețurilor produselor finite, dezvoltarea economică prin înființarea unor noi instituții industriale și financiare, înmulțirea mijloacelor de plată dar și creșterea puterii de cumpărare a populației datorită creșterii salariilor. În anul 1895 volumul bancnotelor puse în circulație era cu 29,7% mai mare față de anul 1892, în anul 1900 creșterea a fost cu 20,5% mai mare față de anul 1895 (creșterea este mai mică față de perioada anterioară datorită retragerii din circulație a biletelor de stat care au fost înlocuite în parte de monede dar și datorită crizei de supraproducere ce se manifesta și în Austro-Ungaria), în anul 1905 față de anul 1900 creșterea este de numai 13,2% (datorită, în special, retragerii în totalitate a biletelor de stat și înlocuirea lor,

în proporție de 71%, cu bilete de bancă de 10 coroane, în sumă de 160.000.000 de coroane), pentru ca după revigorarea activităților economice să se înregistreze, în anul 1912, o creștere cu 66% mai mare față de anul 1905⁷⁰. În anul 1912 totalul bancnotelor aflate în circulație era de 2.815.800.000 de coroane pentru ca în anul 1913, după declanșarea crizei economice și începutul pregătirilor de război, volumul acestora să scadă cu 12% față de anul anterior, la 2.493.600.000 de coroane⁷¹.

Convertibilitatea biletelor de bancă a fost amânată de fiecare dată când era modificat statutul băncii de emisiune, chiar dacă stocul de aur al băncii a cunoscut creșteri importante, de la 206.500.000 de coroane în anul 1892 la 1.350.000.000 de coroane în anul 1909⁷². În aceste condiții biletele de bancă aflate în circulație, în 1909, au avut o acoperire în aur de 64,6% (fondul total de aur al imperiului era evaluat la 1.700.000.000 de coroane) însă convertibilitatea bancnotelor nu a fost introdusă datorită intereselor divergente dintre cele două țări dualiste⁷³. Burghezia maghiară dorea introducerea convertibilității sperând că în acest fel va fi stimulat importul de capital din alte țări europene (convertibilitatea ar fi conferit stabilitate și încredere în sistemul monetar austro-ungar), în condițiile în care 65% din investiții erau austriece, în timp ce burghezia austriacă dorea investiții limitate în economia Ungariei, conform propriilor interese, deoarece nu doreau ca mărfurile din această zonă să le concureze propriile produse industriale. Această situație a făcut ca Viena, prin politica monetară și de credit, să limiteze volumul investițiilor în Ungaria și implicit în Transilvania, ceea ce a determinat creșterea concurenței dintre capitalul austriac și cel maghiar, cel din urmă căutând sprijinul capitalului german, francez sau din alte țări. Cu toate acestea, dezvoltarea economică a acestei zone se realizează într-un ritm lent deoarece nu se putea beneficia de avantajele unor importuri de pe piața internațională pentru că doar mărfurile achiziționate din Austria puteau fi plătite cu bancnote.

Un nou tip de bancnote a fost tipărit cu puțin timp înainte de declanșarea Primului Război Mondial. Au fost emise bilete de bancă cu valori nominale de 20 de coroane, 50 de coroane și 100 de coroane.

(Va urma)

Note:

1. <https://www.scribd.com/document/53143847/teza-doctorat>, p. 197.
2. *Ibidem.*, p. 199-200.
3. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1912/BCUCLUJ_FP_279771_1912_014_033.pdf
4. Costin C. Kirișescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol II, Editura Enciclopedică, București, 1997, p. 223.
5. <https://www.scribd.com/document/53143847/teza-doctorat>, p. 202.
6. Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, p. 223.
7. *Ibidem.*, p. 236.
8. <https://www.scribd.com/document/53143847/teza-doctorat>, p. 206.
9. Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, p. 235.
10. *Ibidem.*
11. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1900/BCUCLUJ_FP_279771_1900_002_003.pdf
12. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1899/BCUCLUJ_FP_279771_1899_001_012.pdf
13. http://adevarul.ro/locale/timisoara/banat-bani-1_527a098ec7b855ff56c26982/index.html
14. Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, p. 223.
15. *Ibidem.*, p. 226.
16. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search, <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0004.htm>
17. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
18. <http://papirpenz.hu/reszletek/17>
19. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1901/BCUCLUJ_FP_279771_1901_003_031.pdf
20. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1904/BCUCLUJ_FP_279771_1904_006_024.pdf
21. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1903/BCUCLUJ_FP_279771_1903_005_016.pdf
22. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1904/BCUCLUJ_FP_279771_1904_006_021.pdf
23. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1904/BCUCLUJ_FP_279771_1904_006_033.pdf
24. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1913/BCUCLUJ_FP_279771_1913_015_006.pdf
25. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search, <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0005.htm>
26. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
27. <http://papirpenz.hu/reszletek/25>
28. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1905/BCUCLUJ_FP_279771_1905_007_012.pdf
29. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1905/BCUCLUJ_FP_279771_1905_007_040.pdf
30. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1908/BCUCLUJ_FP_279771_1908_010_025.pdf
31. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search, <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0006.htm>
32. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
33. <http://papirpenz.hu/reszletek/33>
34. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1905/BCUCLUJ_FP_279771_1905_007_039.pdf
35. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1910/BCUCLUJ_FP_279771_1910_012_046.pdf
36. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1907/BCUCLUJ_FP_279771_1907_009_033.pdf
37. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search, <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0007.htm>
38. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
39. <http://papirpenz.hu/reszletek/37>
40. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1902/BCUCLUJ_FP_279771_1902_004_044.pdf
41. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1904/BCUCLUJ_FP_279771_1904_006_033.pdf
42. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1910/BCUCLUJ_FP_279771_1910_012_034.pdf
43. <http://papirpenz.hu/reszletek/49>
44. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
45. <http://papirpenz.hu/reszletek/49>
46. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1904/BCUCLUJ_FP_279771_1904_006_005.pdf
47. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1904/BCUCLUJ_FP_279771_1904_006_046.pdf
48. Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, p. 201.
49. *Ibidem.*, p. 202.
50. *Ibidem.*
51. *Ibidem.*, p. 204-205.
52. *Ibidem.*, p. 206.
53. *Ibidem.*, p. 207-208.
54. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1913/BCUCLUJ_FP_279771_1913_015_006.pdf
55. Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, p. 210.
56. *Ibidem.*, p. 211-212.
57. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1913/BCUCLUJ_FP_279771_1913_015_017.pdf
58. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0009.htm>
59. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
60. <http://papirpenz.hu/reszletek/18>
61. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0010.htm>
62. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
63. <http://papirpenz.hu/reszletek/214>
64. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1913/BCUCLUJ_FP_279771_1913_015_040.pdf
65. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/AUT/AUT0011.htm>
66. https://translate.google.ro/translate?hl=ro&sl=hu&u=https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_peng%25C5%2591&prev=search
67. <http://papirpenz.hu/reszletek/38>
68. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1911/BCUCLUJ_FP_279771_1911_013_038.pdf
69. http://documente.bcuculuj.ro/web/bibdigit/periodice/revistaeconomica/1913/BCUCLUJ_FP_279771_1913_015_023.pdf
70. Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, p. 238.
71. *Ibidem.*, p. 239.
72. *Ibidem.*, p. 240.
73. *Ibidem.*, p. 241.

BÂRLADUL ÎN CONTEXTUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

- urmare din pagina 1 -

Acest rol a fost de altfel asumat, cu deplină responsabilitate și perseverență, de domnitorul Al. I. Cuza și generalul Ion Emanoil Florescu¹. De o mare importanță pentru întărirea armatei a fost înlocuirea vechiului sistem de recrutare, stabilit prin Regulamentele Organice, și adoptarea, în 1864, a noii legi pentru recrutarea armatei prin care serviciul militar devenea obligatoriu pentru orice cetățean, durata acestuia fiind de patru ani în activitate și doi ani în rezervă.²

Se poate aprecia că și după 1866 caracterul, național, de largă factură populară, imprimat puterii armate în vremea lui Cuza nu numai că s-a menținut, dar el a fost amplificat și racordat mai bine realităților și nevoilor de apărare. Conform prevederilor Constituției și a celor trei legi succesive: 1868, 1872, ultima modificată în 1874 - au adâncit procesul de sporire a capacității combative a armatei pe baza principiului *națiunii armate*, promovat de miniștri de război precum generalul George Adrian³ și Ioan Em. Florescu. Acestea introduceau printre altele obligativitatea pregătirii militare a tineretului în școli. În licee și școli normale instrucția militară urma să se facă de două ori pe săptămână cu sprijinul cadrelor militare din unitățile din zonă.

După războiul de independență militarii garnizoanei Bârlad s-au manifestat ca o prezență activă în viața socială și culturală a orașului. În cazul nostru s-au făcut eforturi consistente în transpunerea în practică a acestor deziderate. Ministerul Instrucțiunii Publice și al Cultelor - printr-un proiect de raport din 17 iunie 1887 solicitat Consiliului de Miniștri să aloce din bugetul pe anul 1887-1888 suma de 240 lei necesară pentru plata unui *maestru* de instrucție militară la Școala Normală "Principele Ferdinand"⁴, fără a se analiza aspectul solicitării în timp util a sumei respective. Interesant este că memoriul sublinia că implementarea acestui element complementar educației din instituția de învățământ, era cu atât mai necesar, cu cât: "...predarea instrucțiunii militare este de absolută trebuință la școlile normale"⁵. Nu trebuie uitat și faptul că în următoarele conflagrații, majoritatea absolvenților de școli normale au fost înrolați având grade de ofițeri, remarcându-se deseori pe câmpul de luptă.

De asemenea se poate menționa în acest context că Regimentul 12 "Cantemir"⁶ a dat curs favorabil și adresei din 21 martie 1895, înaintată de directorul Liceului "Gh. Roșca Codreanu", profesorul Grigore Negură, sprijinind pregătirea militară a elevilor din punct de vedere material (este vorba de un număr de 100 de centiroane, cu port-baionete, pentru arme model 1879⁷) și cu instructori militari (ofițeri și subofițeri din cadrul unității).⁸ Începând cu anul 1905 în liceu predarea instrucției militare devine obligatorie, cu scopul de a da o mai bună educație patriotică și pentru a pregăti tineretul în vederea evenimentelor viitoare.⁹

În redactarea lucrării *Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*¹⁰ o șansă pentru noi, pentru a depăși considerațiile generale și teoretice, a fost descoperirea unor memorii inedite aparținând unui fost elev bârlădean, pe care le-am denumit generic *Amintiri*. Acestea ne-au permis să realizăm, în coroborare și cu alte surse, o frescă a societății bârlădene și să încercăm reconstituirea atmosferei de epocă. Scrise din prisma unui tânăr, devenit proaspăt citadin conțin informații incitante și interesante. Autorul era, din punct de vedere al mentalității, încă la granița dintre rural și urban, două lumi între care oscilează, tranziția realizându-se cu timiditate și sfială, și de ce nu cu umor. Personajul nostru, real desigur și nu fictiv, poate stârni un fin amuzament cititorului avizat, dar și posibilitatea de a ne oferi informații dintr-o zonă a istoriei locale - viață cotidiană, aflată încă în zodia pionieratului.

Dincolo de aspecte biografice și de viață cotidiană Gh. Silion¹¹ a cuprins *Amintiri*-le sale observații politice, figuri de foști dascăli, comandanți, inserții din presă și mai ales informații

relevante (din perspectiva subiectului abordat) privind instrucția militară școlară și din timpul satisfacerii serviciului militar (1 aprilie - 1 octombrie 1916) în cadrul "Școlii de ofițeri" cum o numește autorul, din cadrul Regimentul 12 "Cantemir". Lipsit de talentul literar ce dau savoare *Memoriilor de război*¹² ale lui G. Topârceanu și o anumită cursivitate a scrisului (bolovănos și întortocheat pe alocuri) autorul recunoaște și își avertizează posibilul cititor că nu a căutat "frumusețea scrisului în cântarul vorbelor literar-științifice" ci să dea "claritate faptelor prin vorbele bătrânului sfătos".

Memorialistul pomenește despre începuturile instrucției militare încă din timpul școlii primare, oferindu-ne informații inedite, privind uniforma și modul de antrenament: "În a doua săptămână, pare-mi-se cu începere de la 1 octombrie 1906 s-a introdus instrucția militară în școlile primare începând cu clasele a III-a și a IV-a. Dorea regele Carol I să introducă disciplina *teutonică* prin formarea unei armate subordonate complet, sau o cerea timpul, având în vedere sentimentul de redășteptare națională ce frământa atunci Peninsula Balcanică pentru alungarea turcilor și eliberarea popoarelor: sârbe, bulgare, și grecești de sub dominația și stăpânirea turcă??... Poate și una și alta...

La școala noastră (a lui Robu) a fost repartizat un sergent instructor cu domiciliul în Bârlad. Cu el făceam instrucție individuală joia după amiază timp de două ore. Ni s-a impus și o uniformă formată dintr-un șorț vârgat de culoare închisă cu un cordon la mijloc, dintr-un fel de molton gros și călduros. Șorțul era lung până mai jos de genunchi și a costat-o pe bunica 4 lei.

La început, ca un timid notoriu ce eram, prin instinct, jenat de orice noutate, am suferit sufletește că, nu mă puteam feri de privirile curioase, dar inofensive, ascunzându-mă ca odinioară în ograda părinților din Dragomirești. Spre deosebire de mine băieții din clasa mea, prin toate manifestările, se arătau chiar mândri îmbrăcați în șorțul vârgat ce slujea de uniformă. Ba chiar se amuzau, făcând glume îndrăznețe, pe seama colegilor la care șorțul era prea lung sau prea larg, șifonat, murdar, prea strâmt ori cu diferite defecte. [...] În primăvară uniforma a fost completată prin introducerea unor bonete, ce au înlocuit căciuliile și care ne-au costat 1,25 lei.

Instructorul (un ostaș puțin brunet) era delicat cu noi. Mi s-a părut că îi simt bunătața în ce mă privește și încercam să îi fiu pe plac executând întocmai cum ne arăta: întoarcerile de pe loc, din mers, figurile de gimnastică, alergările și alinierea în front la care instructorul nostru ținea foarte mult. Domnul instructor venea îmbrăcat nu numai în uniformă, ci și în civil, aflând ulterior că se ocupa și de alte trei școli primare. [...] Instrucția în câmp, ce consta din: alergări, lupte și alte antrenamente ce le făceam la Dealul

Mare (în preajma gropilor de câini, unde hingherii jupuiau câinii prinși pe stradă).¹³

Pregătirea militară a acestuia a continuat și în calitatea de elev al Școlii Normale de băieți "Principele Ferdinand" începând din anul 1909. Din 1915 a fost exclusă din programa școlară¹⁴, deși poate era mai utilă ca oricând. În principal elevii erau obișnuiți să utilizeze armele și erau învățați elemente de strategie militară. Pe holul principal al școlii, unde se afla și un bust al lui Grigore Patriciu¹⁵, era situat un rastel cu arme.¹⁶ De asemenea elevii școlii, clasele II-V, aveau datoria să asigure paza școlii pe timp de noapte, făcând gărzi cu schimbul, și dispunând de puști de război, marca Manlincher¹⁷, cu baioneta pusă dar fără muniție¹⁸, bineînțeles cu scopul de a se evita accidentele având în vedere că facem referire la niște adolescenți ce nu erau familiarizați cu disciplina și rigurozitatea militară, în ceea ce privește armamentul și utilizarea muniției de război.

"Instrucția militară, ca obiect de studiu - continuă normalistul Gh. Silion - ne-a fost introdusă încă din clasa a I-a, atât pentru noi cât și pentru toate clasele școlii. Cunoștințele regulamentare¹⁹ militare cu aplicațiile lor ni se preda teoretic și practic de ofițeri repartizați anual de Regimentul 12 "Cantemir". Printre aceștia s-au numărat: căpitanul Velicu, locotenent Arghir, un alt locotenent neidentificat de autorul nostru nominal (doar menționat că avea o voce groasă), căpitanul Rotaru, căpitanul Rone Arthur și Șeptilici Arcadie²⁰.

Grup de ofițeri din garnizoana Bârlad, august 1916

Orele de instrucție militară erau între limitele orare 14-16, desfășurându-se în funcție de materia predată ori vreme: pe câmp, în curtea școlii, pe coridoare ori în sălile de clasă. Mare bază s-a pus pe tragerea de război pe care o făceam în grădina școlii în apropierea gardului Grădinii Publice, tirul fiind reglat succesiv de la 100 la 300 de metri. Exercițiile fizice și manevrele militare le făceam mai sus de Grădina Publică și pe dealul aflat la Vest de aceasta. De obicei aproape toate orele libere dintr-o de săptămână ne erau ocupate cu instrucția și teoria militară. Iarna, de obicei, nu făceam instrucție în câmp, dar și ofițerii absentau deseori. În

schimb s-a pus mai mult accent pe elementele de teorie militară, având cel puțin o oră pe săptămână".²¹

Dintre toți ofițerii rolul cel mai important în pregătirea elevilor din punct de vedere militar, "cu entuziasm și dăruire", se pare că l-a avut căpitanul Arcadie Șeptilici, mai ales în domeniul tacticii și strategiei militare. Acesta este descris ca fiind un om înalt, puțin brunet, preocupat permanent de calitatea tragerilor de antrenament, temele de luptă, și modul de utilizare eficientă a terenului sub focul inamic, târâș ori prin tăvălire.²² Întotdeauna își sfătuia elevii la modul următor: - *Măi băieți!(sau Domnilor). Dacă mori repede în luptă n-ai adus nici un folos țării și nici familiei tale. Trebuie să conștientizați că: mergând ca șarpele printre pietre, ca râma pe sub pământ, având arma mereu bună de funcționare și țintind cu grijă și răbdare, apărându-ți viața, aduci cel mai mare folos în luptă.*

Căpitanul Șeptilici era un - naționalist sincer, ca de altfel toți ofițerii care ne-au predat au dat dovadă de aceleași sentimente, și ne pleda cu vervă și entuziasm despre necesitatea *întregirii României în hotarele ei etnice vechi, și despre revoluția culturală de redefiniere națională ce suntem dator să o facem, chiar, prin sânge*".²³

Pregătirea militară nu s-a limitat doar la educația din școală. Desfășurarea războiului și posibilitatea ca oricând România să intre în război de partea uneia dintre taberele aflate în conflict au determinat pe factorii politici responsabili să pregătească societatea românească pentru o asemenea eventualitate. În acest scop s-a intensificat instrucția soldaților în termen, a tinerilor absolvenți ai diferitelor instituții de învățământ precum și a rezerviștilor. Organizarea puterii armate s-a făcut pe baza unei legislații complexe, inaugurată de legea organică din 1908, cu modificările aduse în anii 1910, 1912, 1913 și 1915. Conform acestor prevederi, sistemul național de apărare cuprindea următoarele elemente: armata activă, rezerva (amândouă alcătuind armata de operațiuni) și milițiile^{24, 25}

Agravarea situației politico-militare din primăvara anului 1914 din Europa a determinat guvernul român să adopte măsuri pentru întărirea capacității militare și prin înființarea de noi unități. În consecință, în baza Înaltului Decret nr. 1444 din 1 aprilie 1914, batalionul de rezervă care funcționa pe lângă Regimentul 12 "Cantemir" se transforma în regiment de infanterie de rezervă, având un nucleu format din 9 ofițeri și un efectiv de 120 de oameni. Acest regiment se înființa doar în caz de război, fiind încadrat cu rezerviști care erau chemați, la decretarea mobilizării, prin Centrul de recrutare Tutova, și se subordona Comandamentului 3 Teritorial Ploiești.²⁶

Efectivele acestor regimente de rezervă s-au instruit în armata permanentă și apoi și-au intensificat și reactualizat modul de pregătire prin concentrări periodice. Din lipsă de fonduri, la aceste concentrări periodice au fost cuprinse doar o mică parte din efectivele de rezervă ceea ce a făcut ca, sub aspectul capacității combative, calitatea acestor regimente de infanterie, nepermanente, să fie destul de scăzută, fapt ce nu a putut fi compensat de eroismul trupelor aflate pe câmpul de luptă²⁷. Dincolo de aceste aspecte, Primăria Bârlad și-a oferit sprijinul pentru buna funcționare a noii unități. Aceasta a realizat demersurile necesare pentru construirea unei cazărmi proprii, întocmindu-se un act de cesiune a unei suprafețe de 4 ha. de pământ aparținând imașului urbei:

"Act de cesiune
(1 mai 1915)

Panainte P. Neacșu, ajutor de primar, declară că Primăria Comunei Bârlad cedează în mod gratuit și irevocabil Ministerului de Război, reprezentat prin căpitan Rusu Valeriu, 4 ha. din imașul târgului situat în partea de nord a orașului destinat pentru construcția cazărmi Regimentului 52 Infanterie. Panainte P. Neacșu"²⁸

Din memoriile lui Gh. Silion avem și o amplă descriere a modului cum funcționau diferite școli militare, înființate pe lângă unități precum Regimentul 12 "Cantemir", pentru pregătirea subofițerilor și ofițerilor în rezervă. Necesitățile momentului au determinat recurgerea la măsuri extreme. Potrivit autorului nostru

În urma unui examen sumar toți absolvenții au primit gradul de sergent în rezervă, luându-se în considerație pregătirea militară adițională din cei cinci ani de școală. Posibilitatea de a obține și gradul de ofițer²⁹, o șansă nesperată în mod normal, i-a motivat pe toți să se înscrie la "școala militară":

Gh. Silion elev la Școala Normală

"Școala militară 1915, Bârlad – 1.04.1915 – 1.10.1915 –

După ce am promovat examenul de capacitate și am primit diploma de învățător – am petrecut vacanța Paștelui, două săptămâni împlinite cu părinții mei. Erau nespuse de bucuși de reușita mea, mândrindu-se, mai ales că eram primul *titrat* dintre răzeșii satului și care se întorsese de la studii cu titlul de învățător în satul nostru - Dragomireștii Tutovei.

Acum însă, eram obligat să fac și școala militară, fiindcă, numai cu serviciul militar satisfăcut mă puteam prezenta la concursul pentru ocuparea postului de învățător, care se ținea la București.

Aici, se părea că există o anomalie voită și anume: pe fiecare dintre noi, în urma unui examen militar la sfârșitul clasei a cincea (de liceu n. ns.), ne făcuse pe toți sergenți. Ca urmare firească urma că după voința fiecăruia să facă ori nu școala militară. Care nu ar fi voit să o facă se putea considera în mod firesc ca rezervist cu gradul de sergent, lăsat la vatră, la dispoziția trebuințelor țării și situației medicale... Însă majoritatea dintre noi, toți absolvenții cu diplomă de învățător, de îndată ce am văzut că ni s-a deschis posibilitatea de a deveni ofițeri de rezervă, am primit cu bucurie acest fapt și nu am uzat nici unul de acest drept, de a nu mai face școala militară, bucurându-ne de ocazia oferită de împrejurările determinate de evenimentele istorice.

La 1 aprilie 1915 m-am prezentat la cazarma Regimentului 12 infanterie "Cantemir" unde se înființase o școală pentru pregătirea

de ofițeri în rezervă, cu gradul de sublocotenent. Au fost înscriși - 110 absolvenți din promoția mea și cei care obținuseră în urma unui examen la minister dreptul de a preda în învățământ. Deși aveau situația militară clarificată doreau și ei să profite de această oportunitate, așa că numărul celor înscriși a fost mult mai mare. Și în alte orașe se făcuseră școli similare pentru a completa, pe cât posibil, locurile cerute de nevoile armatei, în vederea războiului ce se pregătea intens, cu gândul la întregirea neamului.

Comandantul școlii noastre militare era colonelul Alexandru Botez³⁰, care îndeplinea în același timp și funcția de comandant al regimentului supranumit de noi – *Teribilul*. Instruitori i-am avut pe locotenentul Marinescu Victor - poreclit *Chibrit*, pe plutonierul elev Muntenu (numit de noi – lumânare ori *Răzuș*, pentru că era mic de statură și chelios), sergentul Lupeș și Mănăilă. În fiecare zi făceam cu ei instrucția pe câmp.

Pentru partea teoretică, care se ținea în fiecare după amiază, îi aveam pe următorii ofițeri: sublocotenentul Langa Dumitru la organizarea armatei, locotenentul Mîrza Amedeu la tactică și strategie și pe colonelul (?) Botez la tactică și lecții de patriotism.³¹

Programul de instrucție era dimineața la câmp cu instrucție și aplicații cu diferite teme tactice militare sub toate aspectele cerute și cunoscute atunci de meșteșugul războiului, din care eu am învățat un singur lucru că, pentru a face cât mai mult efect în lupte și să te aperi în același timp cu maximum de folos pentru luptă și viață, tot timpul să mergi ținându-te sau tăvălindu-te, cu paza armei și a cartușelor. Încolo, hainele chiar dacă se făceau praf se puteau înlocui... dar... viața... nu.

Orele de cursuri în după amiaza fiecărei zile între orele 16 - 20 se țineau regulat și nu putea lipsi nimeni. Regulamentele militare le aveam toți și le cunoaștem foarte bine atât pe cel interior cât și pe cel de luptă și instrucție. Nu știu de ce îmi însușisem așa de bine toate cunoștințele cerute, știu însă că pentru colegii mei era o tortură să-i faci să citească regulamentele și tot pe aceiași măsură erau obsedați de teoria regulamentelor în orele de curs, la care abia își țineau ochii deschiși, din cauza somnului ce-i pălea (necăjea) de multe ori pe nespuse masă.

Unii din ei se făceau că-și iau note pe caiete cu creioanele și, de multe ori creionul scăpat cu zgomot din mână, alături de scăparea capului - amorțit de somn - făcea râsul altora. Iar alți colegi erau reținuți, cu mare grijă, datorită observațiile aspre ale sublocotenentului Langa Dumitru, locotenentului Mîrza Amedeu ori a colonelului Botez Al. - care ne predau diferite cursuri și cunoștințe militare.

Instrucția la câmp era repartizată pe un program amănunțit pe minute și complet, cu un repaus de circa două minute după fiecare ciclu de mișcare, așa că, pe căldurile verii nu aveam timp nici să ne desfacem la haină puțin. Totdeauna programul zilei era complet, de la instrucția individuală până la desfășurări de exerciții de luptă în diferite formații, felurite situații și împrejurări, după care urma retragerea în marș la cazarmă.

Totul era executat cu echipamentul complet de război. Marșul până la cazarmă – ca și la ieșirea pe câmpul de instrucție – o făceam cu cântecelele *cazone*, „Pe-al nostru steag...³², „La Turda frați”... și altele în pas de defilare fără greșeli.

La cazarmă după 20 minute repaus de la ora 13 la ora 13,30 intram la masă până la ora 14,30, după care începea repausul de 1,30 sau 2 ore, și apoi intram la școală.

La ora 20-21, masa de seară. La ora 21,30 eram toți în dormitor în dormitor până a doua zi la 5.

De la 5 la 7 se făcea echiparea și ceaiul.

Masa de după-amiază și seară o luam la o popotă făcută special pentru noi *elevii*, în afara porții de la intrare. Aici ni se servea câte o jumătate de pâine la masă plus două feluri de mâncare mai mult decât suficiente.

Chiar de la început am primit la masă carne de cal. După ce ne-am obișnuit era bună. Dar alături de carnea de cal ni se dădea și o bucățică de carne de vită, care, mai întotdeauna era ațoasă și nu era fiartă bine.

Noi am crezut atunci că o gătește anume așa... ca să dorim mai mult carnea de cal, care era fiartă bine și mai dulce... După o lună de zile n-a mai rămas la nici-un coleg carnea de cal în gamela de aluminiu... .

Haine ni s-au dat militare. Din cauza pregătirilor ce se făceau pentru război, ni s-au impus economii *liber consimțite*, opinci în loc de bocanci, și... o mare atenție pentru păstrarea hainelor din dotare în bune condițiuni. Eram prea entuziasmați de ideea *României Mari*, ca să nu acceptăm orice sacrificiu.

Pentru învierea și entuziasmarea trupelor din cazarma Regimentului 12 „Cantemir”, în școala noastră se formase un repertoriu cu cele mai frumoase cântece patriotice din care „La Turdafrați”... excela

Sublocotenentul Gh. Silion
în lagărul german Crefeld,
august 1917

Gh. Silion
în uniformă
de ofițer

ca o rugăciune permanentă de îndemn și răzbunare: când plecam la instrucție, când veneam și intram în cazarmă, și când ne culcam *oficiam* cu foc înainte de rugăciunea de seară.

Era entuziasmul tinereții mele și al tuturor emanat din realitățile presante ale redeșteptării și care vibra adânc în năzuințele dorite de fiecărui român, care se contopeau așa de minunat în interesele și sentimentele fiecărui suflet individual românesc, încât era foarte greu să-l stăvilești, sau să-i deosebești însuflețirea general românească de gândul și inima fiecăruia în parte.

Parcă pentru prima dată redeșteptarea națională pătrunsese vie și în toată iluminarea minții, tuturor românilor de pretutindeni și de toate stările sociale. Era o realitate vie care făcea parte integrantă din ființa fiecăruia, răspunzând cu totul, din instinct, la dreptul de apărare colectivă contra uzurpatorilor.

Aceste rezonanțe instinctive se arătau lămurite și impulsive, ca acte reflexe absolut spontane, cu repetarea citatelor din *Scrisoarea a III-a eminesciană* „...iubirea de moșie e un zid. Care nu se-nflorează de-a ta faimă, Baiazid! Și, ... când se declama de către oricare dintre elevi aceste citate se vedea în ochii acestuia, pătrunși complet de măreția momentului trăit, toată impetuozitatea ființei lui gata de orice dăruire pentru apărarea *gliei*... moșia lui străbună prin moștenire de veacuri...și... pentru întregirea ei... .

Toți colegii, fii de săteni, văzuseră acasă la părinții lor de la țară cât de *strașnic* se păstrează moștenirea ogorului cu laturile lui înțelenite și cu semnele lui, măsurat stânjenește, exact din piatra mare a hotarului străbun, de unde se măsoară dreptul și proprietatea – inalienabilă - fiecăruia când se găesc în litigiu.

Asta credeam atunci, și ca mine erau toți. [...]

Ajutorul colonelului și comandant pentru instrucție aveam pe locotenentul Marinescu Victor, fiu de învățător de statură mijlocie puțin brunet, cu talia subțire pentru care noi îl poreclisem *Chibrit*. Cu el ieșeam zilnic la câmp și ne cerea mișcări iuți și precise, după fiecare execuție corectă ne dădea repaus, așezându-se în mijlocul nostru și ne provoca la tot felul de discuții absolut necesare pentru învățarea modului de comportament în societate, în calitate de ofițeri, în diferite situații de etichetă, jenă ori înfruntare. Sfaturile primite de la el, sub diferite forme, mi-au fost mai târziu de mare folos în societatea civilă și mai ales în cea militară.

Îmi aduc aminte cu drag de hazul lui și al nostru când ne puneam să ne prezentăm – practic – în fața unei femei sau să mânuim sabia lui după care urmau laudele sau întreruperea exercițiului. Cu toate că eram mulți în cele două plutoane, în cursul a două luni de zile n-a rămas unul să nu fie nevoit să prezinte astfel de probe în fața lui și camarazilor, îndemnându-ne permanent să dăm dovadă de dârzenie și îndrăzneală în viața militară și în societate. [...]

La instrucția de câmp avem și pe locotenentul Mirza Amedeu care conducea atunci plutonul al doilea. Dar pe el îl aveam numai când nu avea ore de predat demiaza.

La instrucție comandanți de pluton îl aveam pe elevul plutonier, din Școala militară de doi ani de la București, Munteanu... - băiat de lumânăr – poreclit de noi *Răzuș*. Ca om era mic – rotofei – și *bolfos*³³. Puținul păr ce-i mai rămăsese pe după cap și urechi îl rădea complet. Asuda mult la instrucție pe câmp și abia alerga pe lângă noi în marș. Era bun executant și nu ne producea nicio nemulțumire. În toate împrejurările ne dădea ordinele fără insulte sau batjocuri spunându-ne să nu greșim.

Ajutorul lui, comandant instructor de pluton, era sergentul de la trupă Lupeș – detașat din Regimentul 12 „Cantemir”. Potrivit la statură dotat cu vioiciunea săteanului român, de veacuri moștenită, în credință, atașament și dăruire, el se arăta veșnic *țanțos*; cu mare atenție la toate îndatoririle și față de superiori cărora căuta să le execute la secunde și ore toate comenzile ordonate. Același disciplină o cerea celor pe care îi comanda, cărora căuta să le rezeze toate gândurile și intențiile ce le aveau la adresa lui, și îndeplinirea cu strictețea ordinelor date Nu scăpa nimic din vedere și căuta să exemplifice imediat cum trebuie făcut s-au spus.

Luțeala aceasta a lui nervoasă și atentă, care se remarcă la el, vigilența neîntrecută în toate ne deranja pe noi elevii și majoritatea căutau sa-l enerveze luându-l în derădere.

Sergentul Lupeș dormea cu noi în dormitor, chiar lângă ușă în capul grupei întâi și în al doilea, pat după mine pe rândul întâi de pături. Dormitorul avea șase rânduri de paturi. Era ca un fel de grajd, fostă sală de mese, fără dușumea, transformată în dormitor. Nu se culca până nu verifica totul: plantonul, ușile, ferestrele care trebuiau să fie deschise, hainele pe polițe bine scuturate și opincile la paturi curățate și așezate cu obielele gata de încălțat.

Rastelul cu armele curățate erau așezate imediat după venirea de la instrucție.

Lupeș sergentul se sesiza de orice zgomot în dormitor și-l și auzai: - *Domnilor elevi liniște!* De se repeta atunci striga cu glas bovin: ... - *Să știți că vă scot la raport.*

Pe noi ne supăra cel mai mult faptul că sergentul Lupeș... se pretindea perfect în toate. Ne cerea ca întotdeauna să ne curățăm cât mai bine hainele înainte să le împachetăm și să le punem pe polițele de lângă paturi.

El însă se culca fără să-și aranjeze sau să-și curețe hainele la fel ca noi. Bocancii - când i-am avut – trebuiau lustruiți și aranjați

de seara la capătul patului cu ciorapii pe ei, gata de încălțat la sculare sau la alarme.

Cele două rânduri de opinci ce ni s-au dat și le-am purtat vreo lună – având în vedere consimțământul nostru – se făcuseră praf.

Dar, bietul sergent Lupeș cu ignoranța față de cunoștințele generale stătea întotdeauna izolat, la instrucție și la cazarmă, de grupurile noastre de elevi. Ajunsesem în situația ca unii dintre noi să-și exprime pe față antipatia față de Lupeș... din care cauză orice șicană cât de mică ce i se făcea era binevenită spre mulțumirea și hazul nostru al tuturor. Micile șicane le mai cota el făcându-se că nu le mai vede: murdărirea cearșafului, aruncarea ciorapilor din bocanci pe sub pat, punerea hainelor pe altă poliță făcându-l să le caute la sculare și să se certe cu plantonul și altele.

Totuși în repausuri duminicale și în unele seri, glumeam cu el și-l luam în mijlocul nostru la cor și chiar la discuții cazone despre impunere și autoritate pe care colegii le luau în derâdere și făceau haz de ele.[...]³⁴

Note:

1. Ioan Emanoil Florescu (1819 - 1893) general și om politic roman de nuanță conservatoare, senator, ministru de război (1859 - 1863), prim-ministru al României în două guverne provizorii, pentru perioade scurte, între 17 aprilie și 6 mai 1876 și între 2 martie și 29 decembrie 1891. În războiul din Crimeea din 1854, a servit în armata rusă, la Cartierul general, cu gradul de colonel. În intervalul 1859 – 1866 este comandantul șef (cu grad de general) al Școlii Superioare de Război. Scrie și lucrări de interes specific, militar. A fost consilier militar atât al Domnului Alexandru Ioan Cuza, cât și a succesorului acestuia, Regele Carol I al României, Florescu fiind în același timp artizanul constituirii armatei române moderne. Pentru detalii vezi și Radu Florescu, *Generalul Ioan Emanoil Florescu: organizator al armatei române moderne*, Editura Militară, București, 2004.
2. Stelian Neagoe, *Oameni politici români*, Editura Machiavelli, București, 2007, pg. 276-280; Nicolae C. Nicolescu, *Șefii de statși de guvern ai României (1859-2003)*, Editura Meronia, București, 2003, pg. 178-180.
3. General Gheorghe (George) Adrian (1821- 1889) a fost pașoptist, înrolat într-una din legiunile lui Avram Iancu (1848 - 1849), după care s-a refugiat în Țara Românească unde a fost integrat în Armata Română avansând până la gradul de general. A devenit comandant și profesor de artă militară la Școala Militară de Ofițeri din Iași, aghiotant domnesc, ministru de război (28 Iulie 1860 - 16 aprilie 1861 și 24 Mai 1867 - 11 august 1868), membru de onoare al Academiei Române (1875). S-a distins ca teoretician militar, susținând necesitatea înființării milițiilor în cadrul forțelor armate. Soția sa a fost Elena Sturdza. Vezi și Ion Mamina, Ion Bulei, *Guverne și guvernări 1866-1916*, Editura Silex, București, 1994, p. 157.
4. Ca urmare a eforturilor Societății pentru învățătura poporului român-sectiunea Tutovei (1867), la 29 noiembrie 1870, s-a înființat la Bârlad Școala Normală a 5-a din Vechiul Regat și după Liceul "Gh. Roșca Codreanu" al doilea mare focar de cultură al orașului. Într-o primă etapă, școala a funcționat în casele lui Panainte Velicovici, din cartierul Podeni, și din 1893, în casele "Drouhet" unde a funcționat și un pension cu același nume.

Simțindu-se necesitatea unui local propriu, între 1893-1897, s-a construit în partea nordică a orașului o impunătoare clădire după modelul Arsenalului din Veneția, edificiu ce a constituit podoaba arhitectonică a orașului. Deasupra intrării se afla un ceas din bronz aurit, ce a supraviețuit până în anii '60.

Clădirea dispunea de zece săli de clasă, plus trei clase ale școlii proprii de aplicație, opt dormitoare, două laboratoare, amfiteatru, sală de spectacole și două biblioteci. Se întindea pe o suprafață de cca.6.500 m². Școala mai dispunea de o infirmerie situată la intersecția Bulevardului Epureanu cu Bulevardul Gh. D. Palade, baie, spălătorie, magazie, grajduri și o fermă cu o suprafață de 11 ha. Infirmeria aflată la sud -

vest față de imobilul instituției, separată de corpul principal al școlii era alcătuită dintr-un salon mare pentru bolnavi, un salon pentru izolare, două camere mai mici și locuința infirmierului. De asemenea, fapt demn de remarcat era și singura instituție ce avea o uzină electrică proprie, fapt ce a permis ca iluminatul să fie asigurat permanent, chiar și în cazuri de criză. Dispunea și de o sursă de apă proprie, bazinul de apă alimentând internatul și baia. În aceste condiții este lesne de înțeles de ce a fost preferată și utilizată, în diferite scopuri, de armata română și rusă pe toată durata războiului.

Impozantul edificiu a suferit în această perioadă importante deteriorări deoarece aici a fost cantonat Spitalul nr. 112, după aceea Marele Cartier General al armatei române, ulterior Cartierul General al armatei a IV-a ruse și apoi încă două spitale. După 1918, în perimetrul din fața școlii, a fost ridicat un monument închinat eroilor din primul război mondial și un bust a lui I. Popescu (fost director al Școlii Normale), inaugurat la 3 iunie 1924, opera sculptorului Ion Dimitriu-Bârlad.

În 1939 și 1940 localul școlii a fost avariat de puternice cutremure de pământ, fiind ulterior incendiat de trupele germane aflate în retragere la 23 august 1944. Ultimele vestigii au fost distruse în perioada regimului comunist între 1957 și 1965/1967. Pe locul unde a fost cea mai frumoasă clădire din oraș s-au ridicat "Blocul tineretului" (astăzi Palatul de Justiție) și blocul Z1 de pe strada Republicii.

Din ansamblul de clădiri ce a aparținut Școlii Normale s-a menținut doar locuința de serviciu a directorului – "Casa Roșie" restaurată grație Fundației "Dr. Constantin Teodorescu". Aici, de la 15 ianuarie 2011, la împlinirea a 161 de ani de la nașterea Luceafărului culturii românești, funcționează Centrul cultural "Mihai Eminescu" Bârlad. Vezi și Gh. Clapa, *Dezvoltarea învățământului bârlădean în perioada 1918-1944, în Bârladul odinioară și astăzi*, vol.I, București, 1980.

5. Col. (r) Vasile Costan, *Istoricul garnizoanei Bârlad*, în mss., p. 26.
6. Regimentul 12 Dorobanți Tutova – Bârlad a fost înființat la 9 decembrie 1876, cu sediul în garnizoana Bârlad, subordonat Diviziei a 3-a Teritorială Galați. Regimentul s-a făcut remarcat în luptele pentru ocuparea redutei Grivița 2 în timpul războiului de independență (1877-1878). Ca urmare a reorganizării armatei unitatea și-a schimbat denumirea în Regimentul "Cantemir" nr.12, prin Înalt Decret nr.2140, din anul 1891. Col. (r) Constantin Chiper, *Cronica militară a județului Vaslui*, Editura Pim, Iași, 2012, p. 51-53; Pentru detalii privind participarea la cel de-al doilea război balcanic din 1913 vezi Marcel Proca, *Societatea românească și Bârladul în ani de război. Considerații: politice, militare și cotidiene*, Editura Sfera, Bârlad, 2013;
7. Pușcă inventată de inginerul austriac Ferdinand Manliner în 1887, calibrul 6,5 mm și cu care unitatea militară era dotată.
8. Col. (r) Vasile Costan, în mss., p. 27.
9. Traian Nicola, *Liceul "Gh. Roșca Codreanu". Monografie*, Iași, 1971, p. 59.
10. Mirela Proca, Marcel Proca, *Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Sfera, Bârlad, 2011.
11. Gheorghe N. Sillion (n. 31 martie 1895, Dragomirești – d. 9 octombrie 1992, Bârlad), sublocotenent, participant la primul război mondial (a luptat în bătăliile de la Flămânda, Predeal-Azuga și București) și la cel de al doilea război mondial, prizonier de război (23. 11. 1916-21. 06. 1918, în lagărele germane: Dänholm, Ströhen – landul Hanovra și Crefeld pe Rin); locotenent (r) (octombrie 1921), căpitan (r) (1 aprilie 1944). A urmat clasele I-IV în satul natal. În anul școlar 1906-1907 reia clasa a IV-a la Școala primară de băieți a lui Robu din cartierul Podeni. Primele două clase de liceu le urmează la Liceul "Gh. Roșca Codreanu" (1907-1909, în anul școlar 1908-1909 doar trimestrele I și II deoarece se îmbolnăvește și este nevoit să renunțe momentan la studii). Între anii 1909-1915 a urmat cursurile Școlii Normale "Principele Ferdinand" pe care le absolvă la 20 martie 1915. După terminarea studiilor liceale

- își satisface stagiul militar cu T. R. în cadrul Regimentului 12 Cantemir (1 aprilie 1915 – 1 octombrie 1915) "Școala de ofițeri" în rezervă cum îi spune memorialistul; devenind pentru o scurtă perioadă de timp învățător în satul natal. De la această dată și până și până la mobilizare a funcționat ca învățător în satul în care s-a născut. Din data de 25 iulie 1916 potrivit mărturiei sale este mobilizat la Regimentului 10 Vânători – Tulcea, în cadrul căruia ajunge pe front până la 23 noiembrie când este luat prizonier. Revenit în țară își reia postul de învățător (până la 1 septembrie 1947 când se pensionează) și se implică în aplicarea reformei agrare în calitate de "președinte onorific al Obștii de împrumut (1919-1920)". În perioada interbelică a făcut politică liberală (fiind apropiat de N. D. Neșțian – vezi Marcel Proca, *Bârladul: Oameni, case și locuri, zone încărcate de istorie*, în "Studii și articole de istorie", tom. LXXVIII, 2011, pg. 327-333) cu excepția anilor 1928-1936 când a fost președinte al Comisiei contra cametei pe Valea Tutovei. Participant (30. 07. 1942 – 1. 10. 1944) și la al doilea război mondial făcând parte din Batalionul 20 Pază. După 1947 este persecutat de regimul comunist sub acuzațiile de a fi "chiabur" și că "întrebuințează muncă salariată": i se blochează economiile depuse la Casa Corpului Didactic – București (1948), confiscarea casei și a pământului (7,5 ha., 1949) și este judecat "cu două decizii în lipsă", "suspendarea pensiei" (1950) etc.
12. George Topârceanu, *Amintiri din Turtucaia, Pirin-Planina (episoduri tragice și comice din captivitate). Memorii de război*, Prefață și dosar iconografic de Daniel Cain, Humanitas, București, 2014.
 13. Gh. Silion, *Amintiri*, în *mss.*, (în posesia familiei), caietul I, pg. 82-83.
 14. Mihai D. Miță, Dumitru D. Miță, Ștefan Cucoș, Horia Stamatini, *Monografia liceului pedagogic Bârlad (1870-1970)*, Iași, 1970, p. 92.
 15. Grigore Patriciu (11 ianuarie 1867, Galați – 7 februarie 1912, Bârlad) prof. dr. în științe pedagogice, publicist, cititor de școală, om de cultură; profesor titular al catedrei de pedagogie a Școlii Normale de băieți "Principele Ferdinand" din Bârlad prin concurs (1893); fondatorul Școlii de Aplicație (3 octombrie 1894), unde elevii desfășurau orele de practică pedagogică; susținătorul construirii unui local propriu al Școlii Normale (inaugurat la 1 septembrie 1899), în incinta căreia își va avea sediul și Școala de Aplicație; inspector școlar, membru în consiliul general de instrucțiune (1902); director al Școlii Normale de băieți din Bârlad (28 decembrie 1904 – martie 1907); conferențiază pe teme didactice; ridică din proprie inițiativă și cheltuială proprie, Monumentul Eroilor Războiului de independență (1877-1878), în fața Școlii Normale (1907), monument distrus o dată cu imobilul școlii în 23-24 august 1944. Oltea Rășcanu Gramaticu, *Personalități bârlădene*, Dicționar, vol. 2, literele L-Z, Editura Pim, Iași, 2012, pg. 158-159; Traian Nicola, *Valori spirituale tutovene*, *Biobibliografie*, vol. 5, literele M – P, Primăria Municipiului Bârlad, Editura Sfera, Bârlad, 2003, pg. 473-483.
 16. *Ibidem*.
 17. Trebuie să facem precizarea că armata română a utilizat atât în primul război mondial cât și în al doilea o mare varietate de armament, de diferite proveniențe și an de fabricație, ceea ce a constituit neîndoiește un dezavantaj.
 18. Gh. Silion, *op. cit.*, p. 117.
 19. Este menționat în primul rând *Regulamentul exercițiilor de infanterie*, elaborate în 1908, care preconiza un dispozitiv mai suplu, eșalonat pe o adâncime mai mare atât în ofensivă cât și în defensivă, cu modificări esențiale în dispunerea luptătorilor și armamentului, executarea focului etc. *România în anii primului război mondial*, vol. 1, Editura Militară, București, 1987, p. 64.
 20. Lângă monumentul eroilor din Cimitirul „Eternitatea” din Bârlad se găsește o cruce mai mare cu inscripția: „Județul Tutova Eroul Arcade Șepilici Andrieș, maior Reg(imentul) 52 Infanterie. Rănit pe câmpul de onoare Un ofițer care a murit pentru țara lui. Decedat oct. 1916”. Vezi și Oltea Rășcanu-Gramaticu, *Bârlădeni în Războiul de Reîntregire a Neamului (1916-1918)*, în "Acta Musei Tutovensis", IX-X, 2014, p. 276, Nota 33; Vezi și Oltea Rășcanu-Gramaticu, *Istoria Bârladului*, Ediția a III-a, Revăzută și adăugită, vol. II, Editura Pim, Iași, 2015, pg. 182-221; Idem, *Bârladul și gloria militară*, Editura Pim, Iași, 2013, pg. 320-351.
 21. Gh. Silion, *op. cit.*, p. 118.
 22. *Ibidem*.
 23. *Ibidem*.
 24. Miliții – element component al sistemului militar românesc din trecut, constituit din tinerii care prisoesc contingentelor armatei permanente și teritoriale, precum și din persoanele care din diverse cauze, nu satisfăcuseră serviciul militar sau care depășiseră vârsta admisă pentru mobilizare.
 25. *România în anii primului război mondial...*, p. 56. Se pornea de la principiul că baza puterii militare a unui stat rezidă și în "recrutarea armatei, care trebuie făcută în așa fel încât dreptul de a apăra patria să nu fie luat nici unui cetățean în stare să fie apt de a lupta în primele rânduri, fie de a aduce vreun ajutor armatei". Maior N. Alevra, *Necesitatea unei noi legi de recrutare*, București, 1912, p. 5.
 26. Col. (r) Vasile Costan, în *mss.*, p. 14.
 27. *Ibidem*, p. 17.
 28. Terenul era situat în partea nordică a orașului aproximativ pe amplasamentul actual al întreprinderii F.E.P.A. S. A. Proiectul datorită situației financiare a momentului nu a mai fost pus în aplicare. *Ibidem*.
 29. Gradul de ofițer incumba obligatoriu și o serie de obligații de care nu puteai să te exonerzi, mai ales potrivit unor stricte reglementări din perioada interbelică. Căsătoria se încheia, de regulă, în cadrul aceluiași grup social, definit prin avere (dotă sau zestre), statut moral, studii. Ofițerii nu se puteau căsători decât cu fete înstărite; un ordin al ministrului de Război din 1927 stabilea că ofițerii (de la sublocotenent la maior) se puteau căsători numai cu fete ca aveau o dotă de peste un milion de lei. Legea pentru căsătoria militarilor, din 9 aprilie 1931, prevedea că militarilor se puteau căsători numai cu consimțământul scris dat de autoritatea militară superioară, după ce au împlinit 25 de ani; pentru obținerea acestuia, ofițerii urmau să justifice vârsta pe care o aveau, dota miresei și averea personală (de cel puțin 40.000 lei anual în cazul ofițerilor superiori și generalilor, de 6 000 lei anual al viitoarelor soții de militari cu grade inferioare). Se adăugau garanțiile de moralitate și onorabilitate pe care mireasa trebuia să le probeze; certificatul de onorabilitate era dat de cinci capi de familie din localitatea de domiciliu a miresei, iar onorabilitatea acesteia trebuia confirmată de primar și de șeful poliției locale; de asemenea, părinții miresei erau datori să prezinte un certificat de onorabilitate. Restricții existau și pentru preoții ortodocși, care aveau nevoie de aprobarea episcopiei pentru a se căsători (tot cu fete de familie bună și onorabilă). <http://ebooks.unibuc.ro/istorie/ideologie/17.htm>
 30. Aici există o inadvertență în memoriile, datorată probabil faptului că autorul și-a scris amintirile la o vârstă înaintată. În acel moment comandantul unității era colonelul Ioan Lupescu, ce a fost înlocuit în iunie 1916, prin mutarea sa la Brigada a I-a Infanterie, de locotenent-colonelul Dumitru Harhaș. Col. (r.) Constantin Chiper, *op. cit.*, p. 56; De altfel într-o fotografie cu ofițerii regimentului, făcută lângă ruinele Cetății Albe, în 1923, cu prilejul unor aplicații în zonă îl regăsim având gradul de căpitan. Ilustrație și text explicativ, în Revista "Răzeșul". Revista culturală lunară, Bârlad, anul I, nr.2, martie 1926, pg. 155-156.
 31. Gh. Silion, în *mss.*
 32. *Pe-al nostru steag e scris Unire* – cântec patriotic dedicat unirii Principatelor Române, Moldova și Țara Românească de la 1859. Muzica îi aparține lui Ciprian Porumbescu, iar versurile lui Andrei Bârseanu.
 33. Regionalism. Persoană cu obrăjii mari și groși.
 34. *Ibidem*.

PREOȚI DIN JUDEȚUL VASLUI URMĂRIȚI DE SECURITATE ÎN TIMPUL REGIMULUI COMUNIST

- urmare din pagina 1 -

Dintre preoții care au avut de suferit datorită Siguranței și Securității din județul Vaslui, amintim pe preoții Dumitru Lapteș de la Biserica Sf. Nicolae, arhimandritul Mina Dobzeu, Gh. Târnoveanu de la Biserica Adormirea Maicii Domnului, Ioan Rotaru, Constantin. Burduja, patriarhul preoților din orașul Vaslui și nu numai, (recent dispărut dintre noi, la venerabila vârstă de 102 ani, n.n.), preotul Potorac I., paroh al catedralei SF. Ioan, licențiat în teologie și drept, fost protoereu al Județului Vaslui, timp de 16 ani, Dumitru Mitoiu din parohia Băcești, Ion Florea de la Șerbotești, Ioan Sîrbu din Curșești, Veniamin Popa din Țibăneștii-Buhlii, Vasile Sîrghie din Băcani etc

Unul dintre preoții urmăriti de Securitate cu dosar de urmărire la C.N.S.A.S a fost **Dumitru Lapteș**. Era acuzat că duce o politică de subminare a Siguranței Statului încă din 1944, colportând știri false, mai ales "printre locuitorii cu nivel politic și cultural scăzut, dar și la biserica Sf. Nicolae, din Vaslui al cărui paroh este"¹. Încă din anii 1940/1941 a făcut politică legionară „îmbuibând pe credincioși cu doctrina legionară împotriva evreilor pe care îi acuza că sunt comuniști. A făcut propagandă împotriva guvernului și a constituit asociația religioasă „Oastea Domnului” în care se arăta „că vor veni americanii, iar rușii sunt răi”. Din declarațiile unui consătean, la început, a fost manist, apoi brătienist și pe urmă legioanar. I s-a făcut o percheziție domiciliară pe strada Vasile Alecsandri, nr. 4, din Vaslui, găsindu-se un pistol Model 27, de calibru 7,65 mm cu 3 cartușe și o carte de cântece legionare². Unii martori îl acuzau că din anii 1940-1941 a făcut o politică legionară și era împotriva evreilor, a comunistilor, „de luptă contra diavolilor și aștepta venirea americanilor”³.

În cimitirul „Eternitatea „din Vaslui, preotul D. Lapteș spunea că se vor „schimba vremurile „și îl acuza pe preotul Gh. Florea că s-ar fi aliat cu Gh. Tătărescu și guvernul Groza la alegerile din 1946. Era acuzat în dosarul de urmărire „de dezordine împotriva ordinii sociale”⁴. În procesul de interogatoriu din 12 octombrie 1948 se evidențiază că preotul D. Lapteș s-a născut la 3 noiembrie în 1902 în satul Bereasa, comuna Dănești, județul Vaslui, căsătorit cu Lizica Munteanu și are 2 copii. ⁵ Urmează Seminarul ortodox de la Huși și apoi Facultatea de Teologie din Chișinău unde l-a avut ca profesor pe renumitul scriitor, Gala Galaction. Este hirotonit preot la Ferești, comuna Văleni și din 1935 slujește la diferite biserici din orașul Vaslui. A construit Biserica cu hramul Sf. Nicolae, de lângă Regimentul 25 Infanterie, începând cu anul 1937, în vremea când Episcop al Hușilor era P.S., Nifon Criveanu. Acest lăcaș de cult s-a ridicat cu sprijinul enoriașilor și al autorităților locale în frunte cu primarul orașului din acea vreme, generalul Ioan Rășcanu. De menționat că în preajma celui de-al doilea război mondial și în timpul acestuia, s-au construit cu sprijinul comunității locale, dar și al mareșalului, I. Antonescu, două biserici Sf. Nicolae și Sf. Paraschiva de preotul Ion Ene, târnosite în plin război, în 1943, în prezența P.S. Episcop Grigore Leu, ultimul ierarh al Episcopiei Hușilor până la desființarea sa, în 1949, de comuniști. A murit în același an, în condiții încă neelucidate, după unii, ar fi murit otrăvit cu arsenic în urma unei întrevederi avută la Guvern. Preotul D. Lapteș, după anul 1944 a fost arestat de mai multe ori, la fel și nepotul său, Mihai Lapteș, elev al Liceului Mihail Kogălniceanu Vaslui.⁶ În Declarațiile sale, preotul D. Lapteș arăta că acuzațiile au fost intenționate și învinuirile sunt calomniile. Pentru pozițiile sale anticomuniste este arestat prin mandatul de deținere nr.2.099 din 1948 la Iași, timp de două luni.

Există la dosarul lui D. Lapteș și declarațiile unor evrei din Vaslui din anul 1945 asupra urii de rasă a preotului, proferând că „aici e Țara Românească și nu Palestina”⁷. Preotul Lapteș era acuzat că la 24 octombrie 1940 a oficiat slujba de desumare a celor 32 de legionari de la cimitirul Eternitatea și în cuvântul său a preamărit faptele lor. Legionarii fuseseră închiși la Vaslui, în locul fostei Școli Normale „Ștefan cel Mare”, fiind împușcați în septembrie 1939, din ordinul regelui Carol al II-lea după asasinarea lui Armand Călinescu. Evreii îl acuzau că este un propagandist înverșunat al mișcării legionare, făcând propagandă antisemită și fascistă⁸.

Dirjeciunea Generală a Poliției (Siguranța) urmărea relațiile dintre preoții Gh. Târnoveanu de la Biserica Adormirea Maicii Domnului și D. Lapteș de la Biserica Sf. Nicolae, ultimul fiind considerat reacționar.

În dosarul Securității sunt cuprinse și notele informative din 22 aprilie 1951, când în casa lui Ionică Popa se întâlneau I. Ciorăscu, liberal, Gh. Rășcanu-liberal, Vasile Cataramă, țărănist, Th. Hodoroabă-țărănist, preotul Lapteș-liberal și Novac I.–impiegat CFR, liberal, ginerele lui Ionică Popa. Ei colportau asupra regimului și criticau faptul că deși au trecut șase ani de la semnarea Convenției de Armistițiu, „noi suntem tributari încă rușilor”⁹. De asemenea, sunt inserate și alte informații de supraveghere și percheziții asupra domiciliului personal. În urma acuzațiilor de „uneltire asupra ordinii sociale existente”, preotul D. Lapteș este arestat de două ori, în 1948 și 1952. A fost pus în libertate la 7 septembrie 1953 după ce fusese condamnat la 60 de luni de închisoare.¹⁰ După multe tracasări ale Securității a slujit mulți ani la biserica pe care o construisese și a trecut la cele veșnice în anul 1982.

Printre preoții care s-au opus „reeducării” în închisorile comuniste au fost preotul **Dumitru Mitoiu**, împreună cu cantorul Verigheanu, și Nicolae Pâslaru, șeful Regionalei F.D.C Moldova și Bucovina de Sud, decedat în detenție în închisoarea de la Aiud, în 1961. La aceștia se adaugă și tinerii FDC-iști vasluieni, Iulian C., Olaru Aurel, Dănilă Constantin, Târnoveanu Mircea, Lapteș Mihai, Dimitriu I. ș.a, foști elevi ai Liceului de băieți, Mihail Kogălniceanu. Alți preoți erau hărțuiți de securitate cum a fost Rotaru Ioan, absolvent al Facultății de teologie de la Chișinău. A fost mai întâi pedagog și profesor de religie la Liceul Mihail Kogălniceanu, apoi preot la biserica din Reditu, și mult mai târziu, la Sf. Paraschiva din Vaslui. Era acuzat că în ziua de 25 martie 1947 la sărbătoarea „Bunei Vestiri”, a oficiat un parastas pentru pomenirea morților legionari, Corneliu Zelea Codreanu, Moța și Marin. La fel și Mitoiu Dumitru, care după eliberarea din închisorile comuniste nu a putut sluji ca preot mult timp, fiind profesor de franceză la școala din Băcești. S-a născut în comuna Dărmănești, județul Argeș, în anul 1916. Ca preot paroh după 1989 a contribuit la reparația capitală a bisericii „Sfinții Mihail și Gavril” din Băcești. A trecut la cele veșnice în anul 1999.

Preotul Petru Sabadac s-a născut la 29 iunie 1910 în localitatea Miclești, județul Vaslui. După absolvirea Seminarului Teologic a primit darul hirotoniei ca preot pe seama Parohiei Dănești, județul Vaslui. Totodată, urmează cursurile Facultății de Teologie de la Cernăuți, unde în anul 1942 obține licența. Ca slujitor la Dănești contribuie la ridicarea noii biserici de piatră cu hramul „Sfântul Ierarh Nicolae”, pe care o va sfinți la 21 noiembrie 1935.

Se implică în activitatea politică prin aderarea la Partidul Național Liberal, până la instaurarea regimului de autoritate al regelui Carol al II-lea. După instalarea guvernării național-legionare este înregimentat în Mișcarea legionară. Figurând printre puținii intelectuali bine văzuți în localitate, este numit în funcția de șef de garnizoană legionară. Primește această funcție ca pe o însărcinare temporară și pentru că așa cereau vremurile politice. După schimbarea politică de la 23 august 1944, refuză categoric să se mai implice în acțiuni politice. În schimb, este vizat de către autoritățile locale comuniste, care, în 1947, îi înscenează un proces de „instigare publică”. Este însă achitat. Rămâne totuși, mai ales după 1948, în atenția organelor represive. Pentru că în documentele fostei Jandarmării figura cu funcția de șef de garnizoană legionară, la 19 iulie 1952 este arestat de Securitate. Prin procesul-verbal nr. 18/1952 este trimis în detenție administrativă pentru 24 de luni în colonie de muncă. Cunoaște coloniile de la Valea Neagră (ianuarie 1953), Borzești (august 1953) și Onești (septembrie 1953).¹¹ La expirarea termenului de detenție este anchetat de Securitate și eliberat abia la 4 februarie 1955. Revine la Dănești în mijlocul familiei și al credincioșilor săi. Deoarece avea antecedente politice, rămâne în urmărirea informativă a Securității.

La 26 septembrie 1959 este arestat din nou și anchetat la Securitatea din Iași. Ancheta este sumară și se axează pe două direcții: activitatea politică legionară și atitudinea față de procesul de „socializare a agriculturii”. Activitatea politică îi este supraevaluată de către anchetatori în încercarea de a afla informații pe care părintele Sabadac nu le-ar fi dat în detenția anterioară. Apoi, este acuzat de „atitudini dușmănoase” față de inițiativele autorităților locale în privința

activităților obștești sau în procesul de colectivizare, precum absența la predarea inventarului agricol și al vitelor către Gospodăria Agricolă Colectivă. Tot în anchetă i s-a mai reproșat faptul că și-a manifestat dezacordul public față de modul în care se împarte recolta, încât de fiecare dată președintele GAC trebuia să-l „prelucreze”.

Pentru că respinsese categoric toate acuzațiile, părintele Sabadac era caracterizat astfel: „A avut o atitudine obraznică față de anchetator”. Este trimis în justiție. Prin Sentința nr. 80 din 22 februarie 1960 a Tribunalului Militar Iași, părintele Sabadac este condamnat la 8 ani de închisoare corecțională, pentru infracțiunea de „uneltire contra ordinii sociale”. Cunoaște penitenciarele de la Iași, Jilava (iunie 1960, în tranzit) și Aiud (iunie 1960), apoi lagărul de muncă de la Ostrov (octombrie 1963).¹²

La 31 iulie 1964 a fost eliberat din lagărul de la Ostrov. După eliberare, a revenit în slujire la Parohia Portari, apoi din 1972 la Draxeni, de unde la 1 octombrie 1981 s-a pensionat. Și fiul său, elev al Liceului „Mihail Kogălniceanu”, va fi urmărit mulți ani de Securitate.

De remarcat este faptul că și soțiile preoților erau urmărite de Securitate. Printre ele se numără și Elena Coman, născută în 1909 în comuna Tăcuta, raionul Codăești, regiunea Iași, de origine socială – chiabur, proprietar a 50 ha.. Era acuzată că a simpatizat la alegerile parlamentare din noiembrie 1946 cu liberalii. Arestată cinci luni, împreună cu soțul ei, preot- condamnat un an pentru omisiune de denunț. S-a manifestat „dușmănos față de reforma bănească, aducând insulte celor ce au făcut reforma” Soțul ei, **Pavel Coman**, s-a născut la 27 ianuarie 1907 într-o familie de oameni simpli din satul Telejna, comuna Zăpodeni, județul Vaslui. După absolvirea studiilor de teologie, tânărul Pavel Coman a primit darul preoției și a fost numit preot la Parohia Rediu-Gălan, comuna Codăești, județul Vaslui.

Materialele de arhivă consultate conțin date despre ancheta, procesul și detenția părintelui implicat în așa-zisa organizație anticomunistă „Scutul Patriei” sau „Tânăra Gardă”. În fapt, în prima zi de Paști din anul 1949, părintele Coman îi primea pe mai mulți colegi ai fiului său de la Liceul Mixt din Vaslui, aflați în vacanță, după tradiție, cu ouă și cozonac. Mai multe întâlniri ale acestor tineri care refuzau să se încadreze în activitatea politică dusă de celula de tineret comunist din liceul în care învățau au atras atenția unor cadre didactice, care au devenit vigilente și au denunțat la „organele competente”. De aici nu a mai fost decât un pas ca arestările să fie declanșate în rândurile acestor tineri și ale relațiilor pe care le aveau.

La 4 septembrie 1949, părintele Coman a fost arestat, alături de fiul său. În anchetă, părintele era caracterizat ca un „element mistic, fiind preot, chiabur, încăpățânat; a recunoscut cu greu faptele și numai în fața probelor”. La nici o lună, anchetatorii deja considerau încheiată ancheta, din al cărei proces-verbal reieșea o adevărată conspirație la adresa regimului. Despre părintele Coman se arăta cum „recunoscuse” în declarația sa „că a fost de față când i s-a propus fiului său, Evdochimov, să intre în organizația conspirativă teroristă «Scutul Patriei»; cunoștea că scopul organizației este de a tipări și difuza manifeste subversive și scopul final este de a răsturna actualul regim și a instaura un regim naționalist”¹³.

De asemenea, preotul Coman „recunoaște că într-o duminică din luna august [1949] a spus în biserică, către oameni, că în cazul când va fi arestat, atunci să tăbărească cu furci, sape, bețe, pentru a împiedica autoritățile de stat să-l ridice, dând exemplu pe cetățenii din comuna Boțești-Fălcu, care au împiedicat autoritățile să ridice pe preotul ce slujea în acea comună”. De asemenea, pentru a-i da o nuanță ideologică-legionară grupului anticomunist, cei din Securitate au făcut reconstituiri fotografice cu membrii lotului în timp ce se închinau și sărutau crucea în pădure. Cu toate acestea, la proces, părintele nu a recunoscut nimic din acuzațiile aduse și declarațiile consemnate în anchetă. Totuși, prin Sentința nr. 100 din 30 ianuarie 1950 a Tribunalului Militar Iași, părintele Coman a fost condamnat la 1 an și 6 luni închisoare corecțională, pentru infracțiunea de „omisiune de denunț la uneltire contra ordinii sociale”. A cunoscut închisorile de la Iași și Aiud (aprilie 1950). A fost eliberat la 6 iulie 1951, din penitenciarul Aiud.¹⁴

Au fost urmăriți îndeaproape și preoții din zona Hușilor, dintre care amintim pe Anton I. Popescu, Vasile Profir, Constantin Grancea, Leon Istrate din Lunca Banului, Grigore Lupașcu din Oltenești, Stelian Hlub și Gh. Aliuș de la Catedrala Episcopală „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, iar alții au fost arestați și condamnați politic precum Mina Dobzeu, Ioan I. Cosma, I. Chirilă, I. Gheorghiu etc. Înainte de anul 1950, erau suspectați preoții care nu activau în Uniunea Democratică a Preoților, în A.R.L.U.S și mai târziu, în F.D.U.S. Prin Decretul de

Stat nr. 410 din 28 octombrie 1959, semnat de președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale din acea vreme, Ion Gheorghe Maurer, se restrânge drastic monahismul și se ”impulsionează ”acțiunile ateiste, îngrădindu-se libertățile religioase. Călugărițele, rasofore fugărite de la celebra mănăstire Vladimirești au fost întemnițate la Penitenciarul Huși care după 1963 a devenit o școală profesională specială.

Preoții catolici au fost și ei urmăriți de Securitate. În rândurile personalului ecleziastic de la cele două biserici catolice din Huși erau infiltrați informatori, pentru a se controla de regimul ateu opoziția anticomunistă. I-au căzut victime preoții Francisc Cojocea, Petru Andrei, Gh. Ciuraru, Francisc Simon, Isidor Dâscă și călugărițele Anunțata Blaj, Hildegard Croitoru etc.¹⁵

Situația dificilă în care se găsea țara după 1944 era pusă, de majoritatea locuitorilor, în stânsă legătură cu ocupația sovietică. Cum România era un stat mic, incapabil să se măsoare cu marea putere de la Răsărit, speranțele populației se îndreptau spre democrațiile occidentale, în primul rând către S.U.A și Marea Britanie. De aici s-au hrănit speranțele românilor și a celorlalte popoare aflate într-o situație identică. Din nefericire, în scurt timp, speranțele s-au transformat în iluzii. Dar, prin manifeste în versuri era reluată neori, ideea înfrângerii iminente a URSS. Un exemplu concret este cel descoperit de Siguranță, în comuna Dragomirești, județul Vaslui, cu prilejul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare din martie 1948: „Tatăl nostru- cel de la Moscova/ Prăbușească-se împărăția ta/ Facă-se voia mea/ Precum în Germania/ Așa și în Rusia/ Pâinea noastră de un sfert pe săptămână,/ Dă-ne o nouă astăzi, în fiecare zi/ Și ne iartă nouă condițiile de armistițiu/ Precum și noi iertăm jafurile voastre/ Și nu ne duce pre noi în ispită/ Și ne izbăvește de prietenia cu Rusia Sovietică/ Amin.”¹⁶

Trecerea zilelor, săptămânilor și lunilor era însă de natură să infirmă speranțele că țara va scăpa de communism. Cu toate acestea, colportajul pe tema „venirii americanilor” se menținea încă la cote demne de semnalat, speranță întreținută și de preoții din județul Vaslui. Astfel, prefectul județului Fălcu transmitea în raportul pe octombrie 1948, că populația și preoții discutau că „în curând va fi război”, americanii urmând a folosi „puterea bombei atomice”¹⁷

În concluzie, Biserica a fost ținta predilectă a atacurilor distrugătoare ale comunismului ateu. Bătălia cea mai mare au dat-o însă comuniștii pentru scoaterea lui Dumnezeu din suflete și înlocuirea Lui cu doctrina marxistă. Printr-un decret special, călugării au fost soși cu forța din mănăstiri și obligați „să se integreze în producție”, cu interdicția de a mai purta haina monahală. Preoților li s-a interzis să mai facă misiune pastorală, mai ales în primele decenii ale regimului comunist, impunându-li-se să vorbească în predici despre „binefacerile colectivizării” și „fericirea societății socialiste”. Împotriva uciderii lui Dumnezeu din om s-au ridicat milioanele de martiri uciși în temnițele comuniste, adevărindu-se afirmația cunoscutului filosof Petre Țuțea, la Aiud că „dacă murim aici în lanțuri și în haine vârgate, nu noi facem cinste poporului român, ci poporul român ne-a făcut onoarea să murim pentru el...”

Note:

1. Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (C.N.S.A.S.) – P. 1062, vol. 1 Fond preot D. Lapteș, dos. 9. f.1.
2. *Ibidem*,
3. *Ibidem*,
4. *Ibidem*, f.3.
5. *Ibidem*, ff.4-5
6. Petru Necula, Mihai Ciobanu, *Dicționarul personalităților vasluiene*, Editura „Cutia Pandorei”, Vaslui, 2001, pp.78-79.
7. Dos. nr. 9, pr. D. Lapteș f.10.
8. *Ibidem*, f.12
9. *Ibidem*, f.17.
10. *Ibidem*, f. 25.
11. Ziarul „Lumina”, 14 decembrie 2016.
12. *Ibidem*,
13. CNSAS, dos. 13, f. 21.
14. *Ibidem*,
15. Valeriu Neșțian, *Acea parte ascunsă a istoriei hușene*, în *Lohanul*, nr.14, oct. 2010.
16. DJAN Iași, *Fond Inspectoratul de Jandarmi Iași*, f.248-251
17. *Ibidem*, f.133.

In Memoriam

Părintele capelan Petru Vulpe

(1932 – 2017)

Valeriu LUPU

În dimineața zilei de 12 aprilie 2017 avea să treacă din viața aceasta la cele veșnice cel care a fost preotul, părintele și duhovnicul multora dintre noi, prea cucernicul părinte Petru Vulpe, omul prin a cărui har sistemul sanitar vasluian și implicit sănătatea acestor locuri, avea să se întoarcă la spiritualitatea creștină de altă dată. Însuși istoricul acestei întoarceri nu poate fi conceput fără a evoca personalitatea părintelui Petru Vulpe.

Pentru cei care nu știu, sau sunt încă foarte tineri, aș dori să le amintesc că sănătatea vasluiană a fost de-a lungul timpului strâns legată de spiritualitatea creștin ortodoxă. În anul 1852 când acest spital lua ființă sub denumirea de "Casa Ospitalicească" sau "Spitalul lui Drăghici", avea în structura sa un paraclis închinat Marelui Mucenic Gheorghe în care se împlineau ritualurile și rânduielile creștine. În acest lăcaș, dăruit de ctitorul spitalului postelnicul Dimitrie Drăghici, deopotrivă bolnavi, medici sau personal medico-sanitar cereau ajutorul Atotputernicului pentru a trece prin marile încercări pe care le produce suferința și boala.

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca
 prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. Arcadie M. Bodale, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. Laurențiu Ursachi, Bârlad

dr. Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

Acest paraclis avea să funcționeze în această formulă aproape o sută de ani, mai exact până în anul 1948, când ciurma comunistă îl va transforma în prosectură, ca o ofensă și bătaie de joc la adresa credinței și nădejzii din totdeauna a creștinului. Spiritul evlavios al celor în suferință și a celor care lucrau în sănătate nu s-a pierdut însă. El avea să renască după 1989, când a și încolțit pentru prima dată ideea construirii unei capele de incintă, ocazie cu care, de fapt, împreună cu preacucernicul părinte Constantin Pârcălabu s-a și desemnat locul pentru construcția ei. Adversitățile momentului nu au permis realizarea acestei intenții atunci, dar spiritul cucernic avea să capete contur însă prin strădania doctorului Gheorghe Silvestrovici (șeful Secției de Psihiatrie la acea vreme) care, cu ajutorul părintelui profesor Constantin Galeriu și prea cucernicului părinte Pavel Chirilă (fondatorii Societății Cristiana), vor deschide un paraclis închinat Sfântului Ioan Botezătorul în incinta Spitalului Drăghici (spitalușl vechi).

Marea șansă a statornicirii acestui spirit avea să fie însă părintele Petru Vulpe, care va veni în spitalul nostru în 1997 în calitate de preot capelan, cu dorința clară și hotărâtă de a construi cu ajutorul unității, a salariaților ei, a autorităților locale, a sponsorilor și colectei publice, biserica din care va fi condus astăzi pe ultimul său drum.

Om al locului, fiul lui Petrachi și Garofa din Deleni, licențiat în teologie, preot paroh la Bârzești timp de doi ani, apoi preot paroh la Mărășeni timp de 19 ani, va poposi în cele din urmă în Spitalul Județean Vaslui, continuând aici cu har și devoțiune activitatea pastoral-misionară a bisericii noastre, propovăduind cuvântul Mântuitorului, alinând suferința bolnavilor, încurajând prin binecuvântarea sa pe toți cei care i se adresau, sau binecuvântând momentele importante din viața spitalului.

Deși la vârsta când cei mai mulți oameni se retrag într-o viață mai comodă, părintele Petru Vulpe va impresiona prin vigoarea sa, prin determinarea sa, prin agerimea sa în împlinirea datoriei sale și în lucrarea pe care o avea de îndeplinit. Timp de nouă ani cât a durat construcția bisericii, din data de 5 mai 2000 când vrednicul de pomenire P.S. Ioachim Mareș episcopul Hușilor pune piatra de temelie și până la data de 20 septembrie 2009, când P.S. Corneliu Bârlădeanu, părintele nostru episcop, sfințea biserica sugestiv închinată Izvorului Tămăduirii, părintele Petru Vulpe va sluji într-o capelă de lemn amplasată în fața edificiului actual, veghind neînterupt și cu strășnicie la bunul mers al lucrărilor. Așa încât se poate spune cu deplin temei astăzi, când vremelnic ne despărțim de preacucernicul părinte Petru Vulpe, că biserica noastră, o adevărată perlă arhitectonică împodobită cu tot ce are mai frumos stilul neobizantin, este opera lui.

Dincolo de faptul că acest lăcaș este o mărturie vie a devoțiunii, muncii și dăruirii sale în împlinirea chemării sale, părintele Petru Vulpe rămâne în memoria noastră ca cel care, prin lucrarea sa, a reînodat spiritualitatea creștină în actul medical, așa cum ne-a fost lăsată nouă de către înaintașii noștri.

Vor trece prin spital generații după generații, se vor schimba structura, dotarea și chiar destinația unor componente ale spitalului, dar ctitoria părintelui Petru Vulpe va rămâne pururi peste vremi (va vremii prin vreme) ca o davadă vie a credinței noastre, a vredniciei noastre și, poate cel mai important lucru, al identității noastre creștine.

Fie-i țărâna ușoară și numele său în veci pomenit.

Dumnezeu să-l odihnească în pace.

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.